

Terezínská iniciativa 68

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

únor 2014

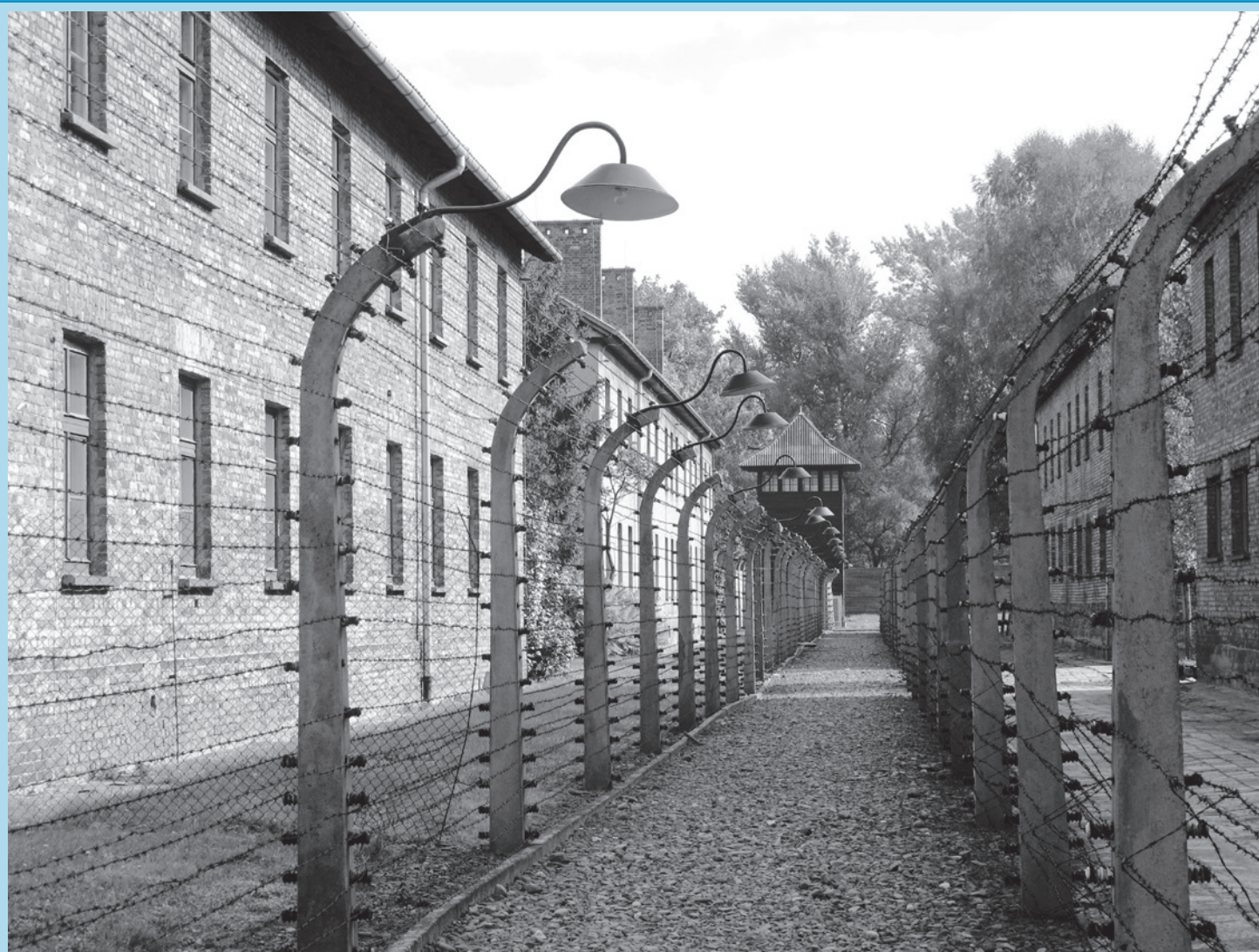

Foto: Michal Stránský

Před 69 lety byl 27. ledna osvobozen koncentrační tábor v Osvětimi.

Také letos se konalo v Senátu Parlamentu ČR

Vzpomínkové setkání u příležitosti

Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti.

Sto stránek časopisu

Michal Stránský

V době od sněmu do sněmu (2013 – 2014) vyšlo 5 čísel našeho časopisu a tady je stručný rejstřík nebo alespoň připomenutí hlavních článků.

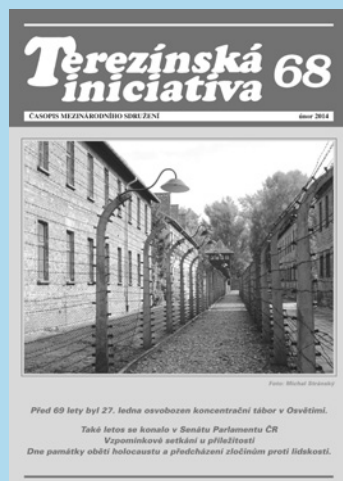
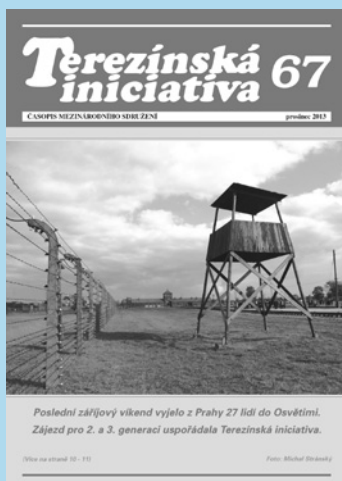
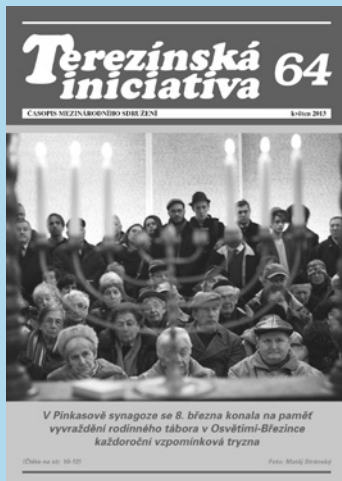
64. číslo našeho časopisu, které vyšlo v květnu 2013, přineslo na titulní stránce fotografii z Pinkasovy synagogy, kde se konala již tradiční vzpomínka na vyvraždění rodinného tábora v Osvětimi-Březince. Na třech stránkách jsme přinesli nejen projev Michala Frankla z této tryzny, ale i zmínku o dalších akcích souvisejících s tímto neblahým výročí. ✧ 70. výročí povstání ve varšavském ghettu – Jom ha-šoa – jsme si připomněli nejen v Praze, ale i v Terezíně. ✧ Reportáž z dubnového sněmu TI a nejdůležitější projevy. ✧ *Pocta Fredy Hirschovi*. ✧ V Berlíně se konal benefiční koncert – Verdiho Requiem – jako vzpomínka na mrtvé a zároveň varování pro živé. ✧ V Praze poprvé zazněl hudební projekt *Terezínské hvězdy*. ✧ Institut Terezínské iniciativy v roce 2012. ✧ Recenze knížek – Tom Segev: *Simon Wiesenthal – skutečnost a legenda* a Helga Weissová-Hošková: *Deník 1938–1945*.

65. číslo z července 2013 přineslo reportáž z vernisáže výstavy Kadiš, která seznámila veřejnost s projektem Památníku šoa na zastrčeném nádraží v Praze – Bubnech, které však bylo před lety tak neblahým místem. ✧ Každoroční květnová Terezínská tryzna k počtě obětí nacistické perzekuce. ✧ Pochod dobré vůle, který svolal ICEJ na 21. dubna. ✧ V katedrále sv. Víta se konalo představení *Rekviem vzdoru – aneb Verdiho Requiem v Terezíně*. ✧ V Neveklově pořádá tamní Církev bratrská benefiční koncert, jehož výtěžek půjde na obnovu místní synagogy, kde byla řadu let Sběrna surovin. ✧ Přírodní škola seznamuje čtenáře s novým webem o svých aktivitách. ✧ Židovské muzeum v Praze a městská část Praha 2 iniciovaly projekt, který dokumentuje historii židovské přítomnosti na Královských Vinohradech. ✧ Jiří Diamant se na poslední stránce zamýšlí nad svým dosavadním životem a hlubším smyslem morálky v lidském životě. ✧ Ukázky z literárních a výtvarných prací školní mládeže po návštěvě Terezína.

66. číslo, vydané v říjnu 2013, přináší na titulu kresbu jedenáctileté dívky po návštěvě Terezína. ✧ V dialogu s Annou Lorencovou se představuje čtenářům předseda FŽO Petr Papoušek. ✧ Niklas Lämmel je dobrovolníkem v Památníku Terezín a povídání s ním zaznamenala Michaela Vidláková. ✧ V září se konala v Ostravě konference pro učitele *Pomoc v době bezpráví*, kterou v rámci vzdělávacího projektu pořádalo Židovské muzeum v Praze a Institut Terezínské iniciativy. ✧ V rozhovoru s ředitelem Gymnázia Přírodní školy Mgr. Františkem Tichým jsme se seznámili s jeho názory. ✧ V imaginární debatě mezi dědečkem a dospělou vnučkou si čtenář znovu uvědomil nehoráznou nesmyslnost rasových norimberských zákonů. ✧ Letní škola projektu *NAŠI NEBO CIZÍ? Židé v českém 20. století*. ✧ Ukázky z literárních a výtvarných prací školní mládeže po návštěvě Terezína.

67. číslo z prosince 2013 otevírá fotografie z Osvětimi-Březinky, která patří k reportáži *Víkend v Osvětimi a ve Vítkovicích* ze zájezdu 2. a 3. generace, kterou uspořádala Terezínská iniciativa. ✧ *Z Terezína za svobodu – setkání Terezínské štafety* byla zdařilá akce, kterou připravili studenti Přírodní školy. ✧ V Mnichově se v listopadu konalo představení Brundibára, jehož se zúčastnila jako čestný host Dagmar Lieblová. Na generálku před představením pozvali organizátoři školní mládež, s níž D. Lieblová také besedovala a odpovídala na dotazy. ✧ Recenze knihy *Průvodce Terezínem*, kterou autoři Uta Fischer a Roland Wildberg vydali v Berlíně. ✧ V listopadu byla odhalena ve Mšeně pamětní deska obětem holocaustu. ✧ Výstava obrazů Jany Dubové v Bruselu a střípky jejích vzpomínek. ✧ Dojemná vzpomínka na velikou lásku v Terezíně – *Polib mne, Petře ještě jedenkrát a pak buď s Bohem na stokrát*. ✧ Tradiční pietní odpoledne k výročí zahájení transportů – 16. října. ✧ Ukázky z literárních a výtvarných prací školní mládeže po návštěvě Terezína.

68. číslo držíte právě v ruce a doufám, že i tentokrát v něm naleznete zajímavé a inspirativní čtení.

Vzdělávací činnost TI v uplynulém roce

Michaela Vidláková

Už léta se zaměřujeme hlavně na projekt vzdělávacích zájezdů českých škol do Památníku Terezín a na spolupráci s Památníkem, v posledních letech i na spolupráci s ICEJ a s Přírodní školou v Praze.

Zatímco ostatní grantovou problematiku převzala FŽO, agenda týkající se grantů, které zajišťují pokračování projektu na financování školních zájezdů, zůstala na starosti TI. Tato agenda není vždy jednoduchá, protože mnohde přibývá byrokratických předpisů, mění se termíny podání žádostí a hlavně granty jsou propláceny s velkým zpožděním, takže neustále trvá nejistota, zda se vše podaří finančně zvládnout. V r. 2013 jsme dostali vše, o co jsme na MŠ i u NFOH požádali, takže jsme mohli k naší radosti – i k radosti dotyčných škol, podpořit 94 vzdělávacích zájezdů. Jsme za tuto vstřícnost velmi vděční jak Ministerstvu školství ČR, tak i NFOH. V neposlední řadě děkujeme i vzdělávacímu fondu Claims Conference za podporu, protože to je jedna z důležitých cest, jak naplňovat hlavní cíl Terezínské iniciativy – důstojné uchování památky obětí šoa.

Spolupráce s ICEJ spočívá hlavně v působení pamětníků spolu s lektory ve školách. O spolupráci s Přírodní školou pravidelně referujeme v časopise Terezínská iniciativa. V r. 2013 to byly zejména dvě akce: 28. září v Terezíně proběhlo setkání účastníků již skončené soutěže o terezínskou štafetu, spojenou s nedělním přechodem na Říp, protože právě pohled do dálky na Říp pro nás za války symbolizoval jen nesplnitelnou touhu po svobodě a domově. Sobotního setkání se aktivně zúčastnili někteří pamětníci, nedělní pochod byl už přece jen nad naše síly. Další akcí Přírodní školy, kterou navštívila skupinka pamětníků, bylo kulturní odpoledne v Městské knihovně (*více na str. 13 – pozn. redakce*), konané opět ve jménu Terezínské štafety ve výroční den prvního transportu (24. 11.) s uvedením česko-anglické verze knížky veršů Hanuše Hachenburga

a CD s jeho zhudebněnými básněmi.

Poslední akcí r. 2013 byl 12. 12. Den otevřených dveří v *Jáchymce*, jehož jsme se také svými otevřenými dveřmi

zúčastnili, zájemci si mohli vzít některé knížky a čísla našeho časopisu a zastavit se v kanceláři TI a seznámit se s naší činností (*více na str. 7 – pozn. redakce*).

Grants Claims Conference

Dita Šnajdrová, koordinátorka grantů CC

Jak již víte, v lednu 2013 došlo ke změnám v organizační struktuře a administraci grantů Claims Conference. Příjemcem a administrátorem většiny grantů se stala Federace židovských obcí v ČR, která pro potřeby zprůhlednění rozdělování a administrace grantů ustavila devítičlennou grantovou komisi. Tato komise se v loňském roce sešla devětkrát. Terezínská iniciativa má v grantové komisi své zastoupení a já bych tímto ráda poděkovala všem jejím členům za aktivní a pravidelnou práci.

V roce 2013 poskytla Claims Conference přeživším v České republice kromě grantů na domácí péči a zdravotní fond také významnou částku na naléhavou pomoc. Předpokládáme a věříme, že i v letošním roce bude významná finanční pomoc z CC pokračovat.

Zároveň bych vám chtěla sdělit, že podmínky poskytování finančních náhrad ze **zdravotního fondu** za léky, nezbytná lékařská vyšetření a zákroky nehrané zdravotní pojišťovnou, drobné kompenzační pomůcky apod. se zásadně nemění. Byla pouze zpřísněna pravidla časového proplácení, je nutné uplatnit finanční požadavek na proplácení ve čtvrtletí, kdy byly léky/služby uhrazeny. Pokud vám například lékař předepíše a vy si zakoupíte lék v březnu, není možné žádat jeho náhradu až v dalším čtvrtletí. Stejná zůstává i procedura – žádosti o náhrady směrujte na Zlatu Kopeckou. Případné nesrovnalosti a dotazy na možné úhrady můžete konzultovat také přímo se mnou.

Procedura čerpání finančních prostředků z grantu **domácí péče** je jiná. Grant je poskytován prostřednictvím jednotlivých židovských obcí nebo agentur domácí péče, finanční prostředky tedy nejdu přímo klientovi, ale agentuře. Základní podmínkou takové pomoci je, aby klient/přeživší splňoval přísnější podmínky grantu (zhoršený zdravotní stav) a služba mu byla poskytnuta v domácím prostředí.

Pokud máte zájem o podrobnější informace k možnostem grantu domácí péče, kontaktujte sociální pracovnice jednotlivých židovských obcí (Liberec, Děčín, Teplice, Karlovy Vary, Plzeň, Olomouc, Praha – sociální oddělení) nebo agentury domácí péče (Praha-EZRA, Brno, Ostrava).

Přeji vám vše nejlepší, dobré zdraví a v případě potřeby se na nás obraťte.

Pozvánka na Jom ha-šoa 2014

Letošní čtení jmen obětí holocaustu se bude konat v pondělí **28. dubna 2014** tradičně odpoledne od 14 do 17 hodin na náměstí Míru v Praze.

Novinkou letošního ročníku je rozšíření akce do dalších měst v Čechách i na Moravě – a to do Brna, dále jednáme s Kutnou Horou a Libercem.

Tématem dne budou oběti holocaustu – žáci a spolužáci, kteří zmizeli ze tříd českých a moravských škol a nikdy se do nich nevrátili. Zároveň chceme upozornit na vzrůstající míru rasismu vůči Romům v současných školách.

1. února 2014 bude také vyhlášena výtvarná a literární soutěž pro žáky a studenty českých škol *Mít své místo. Židé a Romové – naši spolužáci před holocaustem a dnes*.

Památník Terezín v uplynulém roce

Jan Munk

Především chci poděkovat všem pracovníkům Památníku Terezín za práci odvedenou v uplynulém roce. Byl to rok nelehký, spojený především s povodněmi, které přišly v červnu. Díky dokončeným protipovodňovým opatřením se podařilo ochránit centrum Malé pevnosti. Chráněno zůstalo i město Terezín. Škody byly podstatně menší než v roce 2002, přesto dosáhly výše více než 20 milionů korun. Týkaly se především okrajových částí Malé pevnosti, travnatých ploch a Židovského hřbitova a Krematoria, Kolumbária a Márnice. Poškozeny byly expozice umístěné na čtvrtém dvoře Malé pevnosti, v Krematoriu Židovského hřbitova, v Kolumbáriu a Márnici. Naštěstí jsme byli pojištěni v rámci centrálního pojištění Ministerstva kultury, což bylo pro nás v loňském roce velkou výhodou. Myslím, že tato zkušenost představuje velmi pozitivní efekt a prozíravý krok ministerstva. Předpokládám, že díky pojištění plnění se nám podaří v tomto roce všechny škody odstranit.

Daleko nebezpečnější byla dočasná ztráta příjmů, kterou způsobila dopravní uzávěra přístupových tras do Terezína. Trvala dva týdny a pro náš rozpočet znamenala ztrátu téměř dvou milionů korun, což nás dostalo téměř do platební neschopnosti. Díky mimořádným úsporným opatřením a spolupráci nadřízených orgánů se podařilo tuto obtížnou situaci operativně řešit a závěr roku, spolu s velmi úsporným režimem, jsme skončili zlepšeným hospodářským výsledkem (dokonce i po odečtení pojistného plnění). Tento výsledek činí zhruba jeden milion korun. Rozpočet jsme splnili a díky pojištění plnění jsme skončili rok zhruba s dvaceti miliony korun.

Přítom návštěvnost byla výrazně nižší než v roce 2012, a to zhruba o 15 000 osob. Oproti 230 000 návštěvníků v roce 2012 nás vloni navštívilo jen 215 000 osob. Největší relativní pokles byl v kategorii seniorů, kde se snížil počet návštěvníků na pouhou čtvrtinu roku 2012. Statistiky ukazují, že úbytek nastal během červnových povodní, kdy byl Terezín na dva týdny uzavřen pro

návštěvníky. Bez této ztráty by počty návštěvníků byly zhruba stejné jako v předchozím roce. Pokud se podíváme na počty návštěvníků v jednotlivých objektech, zjistíme, že nejvíce poklesla návštěvnost Malé pevnosti, poněkud méně klesala v Muzeu ghetta a naopak mírný růst vykazala Magdeburská kasárna. Z toho vyplývá, že návštěvnost expozic v Magdeburských kasárnách je ve fázi prvotního růstu, nebo jinak řečeno se tyto expozice stále ještě zabíhají.

Významných úspěchů dosáhla jednotlivá oddělení Památníku. Vzdělávací oddělení bylo dokonce oceněno německou agenturou GPI (Gesellschaft für Pedagogik und Information) za didaktický multimediální projekt „Školákem v Protektorátu“. Mezinárodní koalice muzeí svědomí podpořila tento projekt grantem 10 000 USD. Velmi úspěšné bylo i sbírkové a dokumentační oddělení, které se vedle svých běžných povinností podílelo na záchranném výzkumu na půdě tzv. Drážďanských kasáren, které jsou ve velmi špatném stavu a zřejmě to byla poslední možnost něco ještě zachránit. Významný přínos poskytl práce našich historiků. Podíleli se jak na vzdělávacím projektu „Školákem v Protektorátu“, tak samozřejmě pokračoval výzkum dějin terezínských represivních zařízení, jehož výsledky byly promítnuty do publikačních aktivit (Terezínské listy), do prezentace Památníku a našich sbírek na internetu. Samozřejmě je velmi důležitá spolupráce s mezinárodními organizacemi, univerzitami a dalšími vědeckými a muzejními institucemi. Bez podílu historiků je to nemyslitelné.

Nejdůležitějším výsledkem loňského roku je skutečnost, že se podařilo ochránit sbírky a minimalizovat důsledky červnových povodní. Vzhledem k tomu, že je třeba očekávat, že povodně se mohou opakovat v daleko menších intervalech, bude potřeba zohlednit získané zkušenosti v Povodňovém plánu, který má Památník zpracovaný, a dále zohlednit získané zkušenosti. Jsem si dobře vědom, jak obětavě se všichni zachovali, kolik namáhavé práce je skryto za tímto výsledkem. Chci

vyjádřit všem pracovníkům díky za tento projev loajality.

Tento rok bude, doufám, klidnější a bez takovýchto dramatických událostí. Přesto těžké doby ještě neskončily. Příspěvek ze státního rozpočtu byl zredukován o 1,7 milionu korun. Na druhé straně vstupujeme do nového roku s výrazně zlepšeným hospodářským výsledkem, který umožní odstranit škody z loňského roku a ekonomicky zvládnout další sezónu.

Připravujeme celou řadu zajímavých výstav, za všechny bych zmínil výstavu Marka Podwala nazvanou „For these things I weep“ nebo výstavu k 70. výročí likvidace rodinného tábora v Osvětimi nazvanou „Rodinný tábor“. Pokračovat bude výstava „Vykonavatelé zločinů. Represivní aparát SS v Terezíně a Litoměřicích 1940 – 1945“, otevřená v říjnu 2013, kterou chceme zpřístupnit pro období několika let. Židovské muzeum nám nabídlo darovat expozici o filmování v ghettu, nazvanou „Pravda a lež“, na jejíž přípravě se historické oddělení Památníku podílelo a kterou bychom chtěli jako stálou expozici umístit v Magdeburských kasárnách. V současné době o tom jednáme s Národním muzeem a já osobně doufám, že to bude možné. Terezínská tryzna se bude konat v neděli 18. 5. 2014, uskuteční se i další pietní akty v průběhu celého roku, počínaje připomínkou „Jom ha-šoa“, tryznou „Kever Avot“, připomínkou poslední popravy v Malé pevnosti nebo připomínkou zavraždění Milady Horákové komunistickým režimem. V tomto roce si také vzpomeneme na podzimní transport z Terezína do Osvětimi, který odvezl na smrt většinu terezínských hudebníků a skladatelů. K tomuto datu budou otevřeny další prostory Kolumbária, kde byly uchovávány urny s popelem terezínských obětí.

I v tomto roce budou pokračovat vzdělávací programy a rovněž i práce se sbírkami, digitalizace dalších souborů dat a jejich prezentace na internetu. Samozřejmě je i péče o všechny budovy a areály samozřejmě v závislosti na finančních možnostech Památníku. Tím hlavním, co nás však čeká, je náprava povodňových škod. Přejí všem, aby se práce dařila a úkoly byly splněny tak dobře, jako tomu bylo v loňském roce.

Oddělení pro dějiny šoa Židovského muzea v Praze v roce 2013

Jana Šplíchalová

V roce 2013 Oddělení pro dějiny šoa ŽMP především (ve spolupráci s Národním filmovým archivem) připravilo výstavu **Pravda a lež. Filmování v ghettu Terezín 1942 – 1945**. V prostorách Galerie Roberta Guttmanna se mohli návštěvníci seznámit s historií dvou nacistických propagandistických projektů. Výstava představila nejen jejich iniciátory a přiblížila podmínky natáčení, kdy se mnozí vězni stali nedobrovolnými herci a staty, ale i člene filmového štábu.

Vůbec poprvé byla veřejnosti na výstavě promítnuta montáž z filmových výstřížků z roku 1942, které vězni ukryli v ghettu a jež se podařilo v Národním filmovém archivu identifikovat v roce 2004. Sekvence z dokumentace průběhu natáčení kameramana SS Olafa Sigismunda zapůjčila Filмотeka Narodowa ve Varšavě. Do expozice byly zařazeny i dosud nepublikované fotografie, jež byly tajně pořízeny během filmování v letech 1944–1945, jakož i oba dochované fragmenty druhého terezínského filmu, které se nacházejí v Národním filmovém archivu a v památníku Jad vašem v Jeruzalémě. Unikátní filmové záběry a fotografie byly dále doplněny písemnými a obrazovými dokumenty. Bylo vydáno stejnojmenné DVD a návštěvníci se mohli těšit z mnoha doprovodných programů: komentovaných prohlídek pro veřejnost, studenty dokumentaristiky a filmové vědy či pamětníky, stejně jako besed a promítání v Bio Ponrepo. Pro velký zájem – za 4 měsíce jsme zaznamenali **8 986 návštěvníků** – byla výstava prodloužena do konce března 2014.

Zvláštní pozornost si zasluhuje reakce pamětníků, jejich rodinných příslušníků, tj. druhé i třetí generace. Přihlásily se vnučky vězně deportovaného z Hamburku do terezínského ghetta, jimž vyprávěla o natáčení v ghettu babička, reagoval syn ženy, která je zachycena na záběru z knihovny v propagandistickém filmu z roku 1944, bylo identifikováno několik dalších osob. Archiv dějin holocaustu ŽMP získal kopie několika unikátních doku-

mentů, např. deníček dívky, v němž refletovala na natáčení na podzim roku 1942, fotografie mnoha vězňů aj.

Oddělení pro dějiny šoa poskytovalo **informace a služby** badatelům formou písemné i ústní konzultace. Vypracovali jsme formou rešerší řadu podkladů pro pátrání Českého červeného kříže a pro vydání osvědčení na žádost odboru pro veterány Ministerstva obrany.

Účastnili jsme se spolu s Památníkem Terezín mezinárodního pracovního zasedání v Minsku, jehož cílem je vybudování památníku obětem holocaustu, které byly deportovány do minského ghetta a tábora v Malém Trostinci. Do června 2014 budou zadány již konkrétní realizační etapy tohoto projektu, na němž se má odborně podílet i Oddělení pro dějiny šoa.

Na podzim 2013 jsme zajistili zapsání oprav a dodatků v **Památníku českých a moravských židovských obětí šoa v Pinkasově synagoze**.

Archivní a fotografická dokumentace uložená v Oddělení pro dějiny šoa je využívána i v mnoha vzdělávacích materiálech. Ve spolupráci s Institutem Terezínské iniciativy vznikl vzdělávací projekt **Naši nebo cizí? Židé v českém 20. století**, v jehož rámci bylo proškoleny **více než 300 učitelů a 20 tisíc žáků a studentů** základních a středních škol. Současně vznikla obsáhlá publikace obsahující texty

historiků, původní fotografie a dokumenty, výpovědi pamětníků a metodické materiály pro učitele. Samostatný svazek v rámci publikace *Naši nebo cizí?* tvoří redigované rozhovory s pamětníky ze sbírky Židovského muzea v Praze.

Pokračovalo systematické nahrávání rozhovorů s pamětníky. Sbírkou **Rozhovory s pamětníky** v současné době čítá přes 1 300 rozhovorů a je největší svého druhu v České republice.

Od konce roku 2010 se Oddělení pro dějiny šoa účastní unikátního evropského projektu **Evropská infrastruktura pro výzkum o holocaustu** (EHRI), jehož cílem je zlepšit přístupnost archivních pramenů. Oddělení pro dějiny šoa vede v rámci tohoto evropského projektu podprojekt **Mezi-institucionální výzkumné průvodce** (Trans-institutional Research Guides), jehož cílem je propojit historické prameny rozptýlené do jednotlivých archivů v různých zemích. Jeden z průvodců se věnuje terezínskému ghettu. Druhý se zaměří na téma židovských válečných komunit v Čechách, Rakousku a Maďarsku. V roce 2013 jsme dokončili propojení dat hlavních archivních sbírek k terezínskému ghettu uložených v Jad vašem, Beit Terezín, Památníku Terezín a v Židovském muzeu v Praze. Průvodce i s rozsáhlou databází bude přístupný – spolu s celým portálem EHRI – zhruba do počátku roku 2015.

Oddělení pro vzdělávání a kulturu

Zuzana Pavlovská, Aleš Weiss

Pražská i brněnská pobočka Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze (OVK ŽMP) se i v uplynulém roce těšila hojně návštěvnosti z řad studentů, pedagogů i široké veřejnosti. Během roku 2013 se v různých vzdělávacích programech vystřídalo více než 10 tisíc studentů a pedagogů. Největší zájem byl tradičně o programy věnující se tematice šoa, antisemitismu a perzekuci českých a moravských Židů za druhé světové války, často doprovázené besedou

s pamětníky. S posledním dnem roku 2013 v OVK skončil i projekt *Naši nebo cizí? Židé v českém 20. století*, v jehož průběhu bylo vytvořeno několik nových vzdělávacích programů, jejichž cílem je přiblížit studentům dějiny Židů v českém 20. století. Nejnavštěvovanějšími z nich se staly workshop Ghetto Lodž a workshop Nevítaní cizinci věnovaný židovským uprchlíkům na konci 30. let 20. století. Mimo zmíněné vzdělávací programy organizovalo OVK setkání studentů

s pamětníky holocaustu přímo ve školách po celém území ČR. V uplynulém roce tak například několikrát navštívila Doris Grozdanovičová partnerskou školu projektu OA v Lysé nad Labem, která si do svých prostor za účelem setkání s pamětníkem zvala i studenty jiných škol. Mezi dalšími úspěšnými besedami jmenujme setkání Dagmar Lieblové s žáky ZŠ Přerov nad Labem

nebo Michaely Vidlákové se studenty Gymnázia v Českých Budějovicích.

V rámci večerních pořadů pro veřejnost probíhalo několik cyklů, z nichž se velmi pozitivnímu ohlasu dostalo zejména cyklu *Judaismus a témata moderní společnosti*, který probíhal s laskavou podporou NFOH. V tomto cyklu proběhlo deset diskuzí nad tématy jako feminismus, homosexualita,

sekularita, ekologie, bioetika aj. Druhým z nich byla divácky úspěšná série přednášek architekta Daniela Zisse o rozličných tématech spojených s izraelskou architekturou.

Závěrem bychom rádi poděkovali všem členům Terezínské iniciativy, kteří s námi minulý rok spolupracovali, a těšíme se na další plodná setkání v roce 2014.

O činnosti výboru Historické skupiny Osvětim v roce 2013

Asaf Auerbach

Uplynul rok a znovu jsem na rozpacích, co mám psát. Ne proto, že výbor, přesněji řečeno jeho členové, nic nedělali, ale paradoxně proto, že pracovali jako v předchozích letech – s přihlédnutím k věku – velmi intenzivně. Problém je v tom, že až to budete číst, tak si zase řeknete: tohle si mohl odpustit, vždyť to píše pořád dokola. Každý rok je to skoro stejné, přehodí pár vět z předchozí zprávy a nová zpráva je na světě.

Na druhé straně to, že naše činnost je stále stejná a stejně intenzivní, je vlastně naší předností; rozpaky nejsou na místě.

Nejviditelnější aktivitou je putování naší výstavy „Místa utrpení, smrti a hrdinství“ po českých a moravských městech. Bývá instalována v knihovnách, muzeích, na městských úřadech; byla už i v klášteře a v několika synagogách. Od svého zahájení v srpnu 2005 již „proputovala“ 60 měst a nikdy nezahálela. Neustále se daří získat zejména od navštívených měst a NFOH grant na její uspořádání, starostové přejímají nad ní záštitu, zahajují ji buď sami, nebo jejich zástupci, o jejím konání informují lokální sdělovací prostředky, navštěvují ji školy, někdy si ve spojitosti s návštěvou výstavy vyžádají besedy s přeživšími. Zatím proto, zejména díky neúnavnému úsilí kurátorky výstavy Olgy Zárubové, nemáme důvod uvažovat o jejím ukončení.

Výstava podnítila Městský výbor SČBS v Ostravě, především jeho členy Michala Salomonoviče a Ludka Eliáše, kteří jsou i našimi členy, k vytvoření vlastní putovní výstavy na téma „Mnichov – okupace – osvobození“, která se dostává ještě blíže k mládeži – putuje totiž od školy ke škole v Moravskoslezském kraji. Pořadatelé využívají svou výhodu, a sice navazující exkurze do blízké Osvětimi jsou zvládnutelné během jednoho dne. Pro veřejnost a studenty byla výstava instalována ve dnech 6. a 7. prosince na Černé louce v Ostravě. Stánek Městského výboru SČBS na výstavě „Učeň, středoškolák, vysokoškolák“ navštívilo víc jak 2 000 návštěvníků. Výstava byla doplněna o kopii Mnichovské dohody, Terezínskou pamětní knihu, panely Terezínské ghetto, Lodžské ghetto a Varšavské ghetto.

Naše výstava také inspirovala romskou komunitu. Výbor pro odškodnění romského holocaustu, jehož předseda Čeněk Růžička je členem osvětimského výboru, vytvořil velmi zajímavou a poučnou výstavu nazvanou „Zaniklý svět“. Bohužel se nesetkala s patřičným zájmem.

Několik našich členů je už řadu let na konci jara zváno nadací Maximilian-Kolbe-Werk na čtrnáctidenní ozdravný pobyt do střediska v St. Marienthal na křižovatce hranic tří historických středoevropských zemí Saska, Polsko a Česko. Tohoto pobytu využívají k uspořádání řady besed na středních školách s výstižným názvem „Fragen Sie uns – Wir sind die Letzten“ („Ptejte se nás – my jsme poslední“) o poněkud jiném „ozdravném pobytu“ v Terezíně, Auschwitz-Birkenau, Bergen-Belsen, Stutthof.

Neúnavný byl i Felix Kolmer. Se čtyřmi skupinami celkem šedesáti Američanů navštívil Terezín a podal účastníkům podrobný výklad o životě v ghettu a osudu českých Židů. Každoročně školí skupinu cca 70 důstojníků německého námořnictva ze základny ve Stralsundu o česko-německých vztazích a doprovází je v Terezíně i s výkladem. Je viceprezidentem a členem prezidia Mezinárodního osvětimského výboru. Po celý rok se velmi intenzivně podílel na přípravě Mezinárodní konference o sociálních poměrech přeživších holocaust a jiných obětí nacismu, která navázala na závěry pražské konference zástupců 46 států z celého světa konané v červnu 2009 a formulované v tzv. Terezínské deklaraci. V prosinci se na Hagiboru konal dvoudenní workshop s účastí zástupců řady evropských zemí, jehož tématem byla výměna zkušeností v oblasti sociální péče o přeživší/oběti nacistické perzekuce.

Velmi aktivní byla i naše předsedkyně Marta Kottová, která se angažuje především v besedování s žáky a studenty, v roce 2013 jich bylo více než dvacet. Zúčastnila se i tří exkurzí studentů do Terezína a jednoho představení Brundibára.

Činnost s námi spolupracujícího Výboru pro odškodnění romského holocaustu se soustřeďuje především na pořádání každoročního pietního aktu na místě bývalého romského koncentračního tábora v Letech u Písku. Koná se již tradičně 13. května, v den, kdy zde v roce 1995 odhalil pomník romským obětím prezident Havel. Je až trochu překvapivé jak velký počet „VIP“ se tohoto setkání každoročně zúčastní. Ministři nebo jejich náměstci, předsedové politických stran, celá řada akreditovaných diplomatů, vrcholní představitelé církví a náboženských společností, ale prasečák je tam pořád.

Dovolte mi závěrem popřát vám jménem Historické skupiny Osvětim vše dobré do roku 2014 a pevné zdraví!

Den otevřené Jáchymky

Tereza Štěpková

Původním záměrem dne otevřených dveří bylo pozvat zástupce spolupracujících organizací na jedno prosincové odpoledne, připomenout poslání Institutu Tereziánské iniciativy a seznámit je se záměry, které máme do budoucna. Jako vhodné datum jsme vybrali 12. prosinec 2013, který odkazoval k výročí založení Institutu Tereziánské iniciativy, tehdy jako Nadace TI, v prosinci 1993. Postupně jsme se však při přípravě akce setkali se zájmem dalších organizací sídlících v budově v Jáchymově ulici 3, takže nakonec z původního záměru zbylo snad jen datum. Náplň programu dne se poměrně značně změnila i proto, že historie budovy a zejména židovské školy, která zde sídlila od roku 1920, se ukázala natolik bohatá a pro většinu lidí neznámá, že se vlastním cílem akce stalo oživení a připomenutí Jáchymky jako celku.

Ve čtvrtek dopoledne přijeli žáci ZŠ Jana Malíka z Chrudimi na program o škole v Jáchymce včetně besedy s jejím bývalým žákem. Na začátku programu je Eliška Waageová z Institutu seznámila s prvními výsledky výzkumu zaměřeného na historii budovy a školy v Jáchymce, včetně dobových fotografií a novinových článků. K nejzajímavějším patřily výzvy a články z novin sionisticky zaměřených Židů vyzývajících židovské rodiče k zápisu svých dětí do židovské školy, stejně jako články „opozice“ – asimilačně smýšlejících Židů – brojící proti a vyzývajících židovské rodiče k podpoře českých škol. Následovala beseda s Tomanem Brodem – pamětníkem školy z období protektorátu, kdy jeden školní rok sloužila jako jediná možnost vzdělávání pro židovské děti z Prahy. Žáci byli na besedu připraveni díky využití metodiky vytvořené v rámci projektu Naši nebo cizí? – tedy předem seznámení nejen s historií holocaustu obecně, ale také se základními informacemi o panu Brodovi. Proto se neostýchali ptát a jejich otázky směřovaly na konkrétní prožitky pana Broda během holocaustu.

Od 13 hodin pak začal vlastní Den otevřené Jáchymky. Hned u vchodových dveří vítali návštěvníky pracovníci sociální dílny Židovské obce v Praze Becalel, kteří prezentovali svou práci v dílně v přízemí budovy a také své výrobky. Ve druhém patře byly připraveny publikace Institutu TI, návštěvníkům byly otevřeny

knihovny Institutu a Židovské obce v Praze, kanceláře Nadace Židovské obce v Praze a Nadace Hagibor a také byli připraveni pracovníci, kteří zodpovídali dotazy zájemců. Cestu do třetího patra lemovaly plakáty s úryvky ze vzpomínek uložených v archivu Židovského muzea v Praze, na kterých pamětníci vzpomínali na své působení ve škole v Jáchymce. V zasedací místnosti se pak konal vlastní program, zároveň byly přístupné kanceláře projektu 10 hvězd (revitalizace židovských památek), jehož koordinátor Jan Kindermann také přispěl do programu prezentací projektu. Dále byly otevřené kanceláře Archivu Židovské obce v Praze a Tereziánské iniciativy. Na chodbě byly k dispozici publikace a časopisy Tereziánské iniciativy, prezentoval se zde projekt Haleluja a výstava Hidden Child – Ukrývané děti.

Během odpoledne proběhla ve společenské místnosti ve 3. patře celkem čtyřikrát (jednou neplánovaně navíc pro třídu žáků pražské školy) prezentace Elišky Waageové o historii budovy a školy v Jáchymce.

Hlavním bodem programu byla večerní beseda s pamětníky židovské školy. Zúčastnili se jí Anna Hyndráková, která do školy chodila, Bohumila Havránková, která zde skládala závěrečné zkoušky, Toman Brod, Tommy Karas, který do školy chodil už od roku 1938 a Doris Grozdanovičová, která přispěla svými zážitky z gymnázia v Brně.

Michaela Vidláková, která při besedě vzpomínala na svou maminku, profesorku Irmu Lauscherovou, o akci říká:

Nejzajímavější pro nás pak byla podvečerní vzpomínka na činnost školy. Malý sálek byl plný posluchačů, ale atmosféra byla zcela neúřední, přátelská. Bohužel, jak známo, většina žáků židovské školy holocaust nepřežila, a tak se tam sešla jen malá hrstka pamětníků, z nichž někteří školu navštěvovali jen krátce. Ale jedna scénka ukázala kouzlo spontánního programu. Jednou z učitelek na škole byla i prof. Irma Lauscherová, známá svou přísností a náročností, ale také obětavou prací a láskou k vyučování. A to jsem dokládala i já, když jsem líčila vzpomínky z rodinných pamětí: jak v době, kdy jsem byla ještě miminko, moje maminka už nevydržela bez školy a nastoupila do práce,

zatímco chůva mě vždy o přestávce přivezla přes Letnou k nakojení. Připomněla jsem také jednoho z jejích žáků, známého Petra Ginze, jak si ve svém deníku na profesorku Lauscherovou a její tresty několikrát postěžoval. Zdůraznila jsem ale, že to nebyly tresty bezúčelné, sloužily k procvičení nemilované němčiny. Pak na ni vzpomněla její někdejší žákyně, Anna Hyndráková. Otočila se ke mně a řekla: „Promiň, ale já to musím říci, jak jsem ji zažila já – byla strašně přísná a mne neustále stíhala a trestala!“ Na to jsem odpověděla: „No vidíš, to jste ji měli jen tu hodinu ve škole – a já tohle musela prožívat doma pořád!“ Posluchačstvo to upřímně pobavilo. A tak vyprávění, vzpomínky, dotazy plynuly a podvečer uběhl, nějak jsme se pořád nemohli rozejít. Pak už se ale Otevřené dveře Jáchymky přece jen nakonec zavřely a my, účastníci i posluchači, jsme se docela neradi rozcházeli.

A ještě na závěr vyjádření Anny Hyndrákové: *Úplně na začátku jsem celou akci považovala za zbytečný nápad. Koho to může zajímat? Kdo tam přijde? Jak se ukázalo, uvažovala jsem špatně. Bylo plno. Všude, na chodbách, v místnostech, dokonce i na ulici postávaly hloučky převážně mladých lidí, kteří svými dotazy přispěli k živé besedě. Zajímali se o židovské školství během války, hlavně o jedinou židovskou školu v Praze, o Jáchymku. A tak jsme společně zavzpomínali na učitele a profesory, kteří se nám tam věnovali, také na naše, většinou mrtvé, spolužáky. A také na to, jaké jsme měli štěstí, že jsme se do školy ještě dostali.*

To, že se podařilo uspořádat tuto akci společně s dalšími organizacemi, zejména s Tereziánskou iniciativou (i vydat náš první společný leták v češtině a angličtině), považujeme za největší úspěch. **Děkujeme všem pracovníkům Institutu TI, spoluorganizátorům i všem návštěvníkům!** Celý den byl pro nás a naši práci velkou odměnou. A také závazkem věnovat se připomínání školy a oživení budovy Jáchymky i nadále.

Na jaře roku 2014 bychom rádi uspořádali setkání pamětníků školy v Jáchymce, při kterém bychom s vámi rádi konzultovali naše dosavadní výsledky. Pokud máte zájem se setkání zúčastnit, napište nám prosím na e-mail: institute@terezinstudies.cz nebo volejte na telefon 776 743 554 (Tereza Štěpková). Na základě vašeho zájmu a potřeb určíme datum setkání v Jáchymce.

DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU A PŘEDCHÁZENÍ ZLOČINŮM PROTI LIDSKOSTI – TRADIČNĚ V SENÁTU PARLAMENTU ČR

V pondělí 27. ledna proběhlo v Senátu Parlamentu České republiky Vzpomínkové setkání, na němž promluvili Milan Štěch, předseda Senátu Parlamentu, Jaroslava Jermanová, místopředsedkyně Poslanecké sněmovny Parlamentu, Luděk Eliáš, bývalý vězeň v Osvětimi, PhDr. Jana Horváthová, ředitelka Muzea romské kultury v Brně, a Petr Papoušek, předseda Federace židovských obcí v ČR. Projevy byly proloženy hudebním vystoupením Boženy Steinerové (klavír).

Milan Štěch

Milan Štěch:

Příští rok tomu bude už 10 let, co byl Organizací spojených národů 27. leden, den osvobození Osvětimi, vyhlášen Mezinárodním dnem památky obětí holocaustu. Dnes se tento významný den připomíná i ve velmi vzdálených zemích, které s vyhlazováním Židů nemají žádnou vlastní zkušenost a někdy se třeba druhé světové války ani neúčastnily. Tím spíš na něj nesmíme zapomínat my ve střední Evropě, v regionu Osvětimi, Treblinky, Sobiboru a dalších vyhlazovacích táborů.

Zločiny proti lidskosti a etnická nenávisť jsou stále realitou i v dnešním světě, ale ne v takovém měřítku a v tak zruďné podobě jako za druhé světové války. Mnozí z nás během svého života přišli do styku s pamětníky, kteří nacistickými vyhlazovacími nebo koncentračními tábory prošli. Slyšet vyprávění těchto lidí je silnější zážitek než jakákoliv četba nebo dokumentární film. Další generace, které přijdou po nás, však už takovou možnost mít nebudou.

Hrozí proto nebezpečí, že holocaust by mohl být jednou pro budoucí školá-

ky věci stejně vzdálenou, jako je pro nás třeba třicetiletá válka. Což byla nepochybně z pohledu lidí tehdy žijících hrozná doba. Zakladatel paláce, ve kterém se právě teď nacházíme, se o to také zasloužil svým významným dílem. Ale přece jen musíme být schopni vnímat ten rozdíl. A měli by jej vnímat i naši potomci. Holocaust musí v dějinách lidstva i nadále představovat zcela ojedinělou záležitost. Nic horšího se nikdy nestalo a nesmí se stát.

Slovo „nacismus“ si spojujeme s Adolfem Hitlerem a německou třetí říší. Právem. Není ale správné myslet si, že za všechno mohli jen Němci. Nenávisť k židům byla v Evropě zakořeněna po staletí, a zdaleka nejen v Německu. V řadách SS bojovali zástupci celé řady evropských národů. Protižidovská opatření a nařízení často formulovaly a vykonávaly kolaborantské vlády nebo vlády zemí, které se s nacistickým Německem víceméně dobrovolně spojily.

Na začátku holocaustu byly právě protižidovské legislativní normy omezující židovská práva. Moderní Evropa se tak vracela do středověku, kdy židé

byli lidmi druhé kategorie. Optimisté si tehdy možná mysleli, že celá věc skončí tím, že židé nebudou smět vykonávat některé profese a že budou nosit Davidovu hvězdu. Mnozí to i trochu vítali. Později si zase někteří mysleli, že se celý proces zastaví sestěhováním židů do ghatt, tak jako tomu bylo ve středověku. A opět to byl omyl. Jedno vyplývalo z druhého.

Proto stojí za to si připomenout nařízení naší vlastní druhorepublikové vlády, shodou okolností vydané také 27. ledna. O pouhých šest let dříve než došlo k osvobození Osvětimi, v roce 1939. Tedy skoro dva měsíce předtím, než začala okupace. Naše vláda tehdy – samozřejmě pod nátlakem Německa – nařídila, aby všechny úřady zjistily své zaměstnance židovského původu. Tito lidé nadále nemohli ve státních institucích pracovat. Zůstat mohli podle pokynů ministerstva vnitra jenom ti židé, kteří byli pro chod úřadu prokazatelně nepostradatelní. A to jenom tehdy, pokud bylo zaručeno, že nepřijdou do absolutně žádného kontaktu s veřejností. Osobního, ani písemného. Ostatní židovští zaměstnanci, kteří často patřili k lidem, co československému státu vzorně sloužili třeba dvacet let, museli potupně odejít do penze nebo na nucenou dovolenou.

Celkem to bylo asi tisíc lidí. Někdo si možná řekne, že v kontextu pozdějších událostí nešlo o nijak velké číslo. Že se vlastně nic tak hrozného nestalo. Ale každé bezpráví někde začíná. A zrovna na tomto nebylo německé, ale české rázítko. Je potřeba si to opakovat zvláště v dnešní době, kdy v některých regionech rostou preference extrémně pravicových stran. A nejsme v tom sami. V celé řadě evropských zemí nabývá na síle nacionalismus v různých podobách. Uvidíme, co v tomto směru přinesou nadcházející volby do Evropského parlamentu.

V úvodu jsem se zmínil, že Mezinárodní den památky obětí holocaustu si připomínají i v zemích, kde hrůzy holocaustu nezažili, a že bychom to tím spíš měli dělat my ve střední Evropě. Především proto se zde scházíme, a já vám, vážení účastníci, za to, že nejste hostejní, děkuji.

Jaroslava Jermanová:

Holocaust, šoa, masové a zruďné násilí, vyhlazování celých skupin lidí pro jejich jinakost ... to nejsou a nikdy nebyla časově omezená témata. To jen lidská paměť je naštěstí utkána tak, že vytěsňuje na okraj vše zlé, s čím se setkala. Bez zapomínání zlého by nemohl člověk žít a soustředit se na život, který je určen ke směřování k dobru, k lepšímu životu, k ideálu ... pro někoho k bohu. A to je dobře.

Na zlo však nikdy nesmíme zapomenout zcela. Paměť o zlu nesmí zemřít s posledními účastníky jeho řádění. Paměť o zlu a znalost zla nám umožňuje rozlišovat věci dobré a cenit si jich, umožňuje bránit dobro, umožňuje vyvarovat se zlu na cestě k lepšímu světu.

Každoročně se scházíme zde v Senátu, abychom opakovali mantru, že kdo zapomene na svoji minulost, je nucen si ji zopakovat. Cílem těchto setkání však není, abychom se vzájemně ubezpečovali o tom, co beztak společně sdílíme. Vnímám tato setkání jako chvíli, kdy si vzájemně nalijeme dalších sil a odvahy, abychom toto poselství šířili dál. Abychom hlavně všichni my, kteří máme vliv na veřejný život, pečlivě vážili každé slovo, každé rozhodnutí tak, aby se nic podobného neopakovalo.

Šoa dnes vnímáme hlavně ve spojení s druhou světovou válkou, s nacismem, s koncentračními tábory. Ale snaha některých hnutí, lidí, stran a společenství zbavovat se protivníků hromadně, formálně, paušálně a technologicky chladně není ohraničena jen tímto dějinným obdobím. Dělo se tak před tisíci lety a děje se tak i dnes. A je jedno, za jakýž-ismu se toto zlo schovává.

Otevření bran s absurdním nápisem o práci, která osvobozuje, největšího vyhlazovacího tábora třetí říše před šedesáti devíti lety otevřelo naplno bránu poznání, kam až může dojít zruďnost myšlenkových a politických směrů,

Jaroslava Jermanová

kteří chtějí zredukovat člověka na statistické číslo, na substanci podobnou surovině ve výrobních plánech.

Zlo a zločin je vždy jen zlém a zločinem. I holocaust, ať osvětimský a fašistický, nebo stalinský, khmerský, či mudžáhidistický. Naší povinností je nevyslovovat se ke zlu jen obecnými větami. Pokud tomu tak bude, budou se i dále pár kroků od Senátu prodávat masky Hitlera, alkohol s etiketou jeho souputníka Stalina, trička s šířitelem komunismu samopalem Che Guevarry a odznaky Lenina.

Nejde o tričko či odznáček. Jde o to, že nejbrutálnější zlo a genocida jsou vnímány jen jako jakási zábavná kuriozita, vtipný obrázek ze zapomenutého hollywoodského filmu. I když samo slovo „holocaust“ se do našeho povědomí dostalo díky tvůrcům amerického televizního seriálu, není tomu tak.

Šoa není seriálové téma. Je to téma bytí naší civilizace, naší kultury. Nesmí být nikdy zapomenuto. Není totiž malých a velkých zločinů, není malých a velkých holocaustů. Zlo šoa musíme stále odhalovat, připomínat a ukazovat, svítit na něj ostrým světlem, neboť, jak říkal před skoro dvěma tisíci lety římský dramatik a básník Publius Syrus: „Zlo zraku skryté bývá nejnebezpečnější.“

Luděk Eliáš:

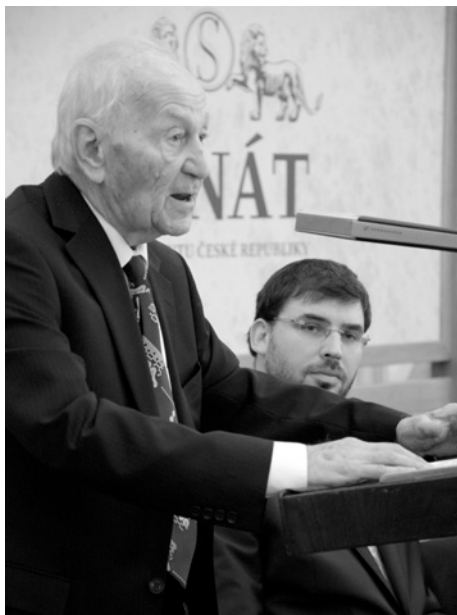
Lidská paměť, schopnost uchovávat v mysli děje dávno minulé, má svoje limity. A je to asi dobře, člověk by se měl především upínat k tomu, co bude, co je před ním, co je třeba promyslet

a vykonat. Ale neplatí to vždy. V poslední době nás současné děje čím dál víc nutí přemýšlet o minulosti. Dávne minulosti, staré už sedmdesát let. Je noc. Ležím ve studeném, dlouhém dřevěném baráku, takzvaném bloku, na třetím patře kavalce, ze všech stran tísněn svými stejně postiženými druhy – a poslouchám. Na rampu vyhlazovacího tábora Auschwitz – Birkenau právě přijíždí další vlak. Je sestaven z nákladních vagónů, určených původně pro 15 koní či krav. Ale teď jsou v něm lidé. Desítky, stovky, tisíce lidí. Jsou doslova promíseni s kufry a tlumoky, ukrývajícími poslední zbytky jejich nuzného majetku. A mezi tím vším děti. I zcela malé děti, kojenci přitulení k svým matkám, děti, jejichž život by měl teprve začít, ale které už na světě nečeká nic. Jen minuty, nejvýš hodiny uplynou – a ony se promění v černý dým, deroucí se k tmavé obloze, která se klene nad místem smrti.

Čím se provinily? Hřešily? Jaký mohly spáchat hřích ve své nevinosti? Co je tedy zahubilo? Odpověď je ukryta v jednom jediném slově. To slovo zní n e n á v i s t. Nenávist lidí, kteří se lidmi jen zdají, mají jen jejich vnější podobu. Nenávist tvorů, kteří neuznávají jinou pravdu, než tu svoji a jsou pro ni ochotni a schopni zabít.

Od té doby uplynulo 70 let. Vystřídaly se tři generace. Ale chuť bít a zabít je tu stále. Někde nočními útoky. Výbuchy nastražených bomb. Dokonce i jedovatý plyn se znovu stává vražedným nástrojem. I u nás známe, co se skrývá za výkřiky „hrr na ně“. A znovu jsou ohroženi i ti nejnevinnější a nejbezpečnější – děti. Nenávist je nadčasová. Důvody se najdou vždy. Příslušnost k jinému kmeni. Víra v jiného boha. Odlišná barva pleti. Jiné životní návyky. Příslušnost k jiné společenské vrstvě. Jiný původ. Jiné etnikum. Prostě – nenávist k j i n ý m. A neměla by nás příliš uklidňovat skutečnost, že zatím jsme schopni je zadržovat.

Položme si otázku, co vědí dnešní mladí lidé o tom, co museli prožívat někteří prarodiče. O tom, k jak hrůzným koncům vede každá masová nenávist. Každá tak zvaná „kolektivní vina“. Zda o ní mají dost vědomostí potřebných tomu, aby tyto poznatky

Luděk Eliáš

Jana Horváthová

prolnuly do jejich života, do jejich myšlení, aby pro ně byly silným, varujícím prvkem, který pomůže odmítat pokusy všech těch pouličních řvounů a hlasatelů snadných násilných řešení, jak tomu bylo nedávno třeba v Ostravě, i v některých městech našeho pohraničí.

Odpověď na tuto otázku, podložená zkušeností ze stovek setkání s mladými lidmi, s těmi, kteří se během nemnoha let stanou vedoucí generací našeho národa a státu, není v tomto směru vůbec ideální. Vědí málo. Mnozí nic. A především – málo je i těch, kteří chápou dějinnou souvislost mezi osvětivskými plynovými komorami a hesly dnešních neonacistů, jako třeba: „Češi Čechům“, „Cikáni do Indie“ a „Pusťte nás na ně!“

Je jasné, že fyzické násilí proti těm jiným, odlišným, jak se dnes říká, není řešení, ale zločin. Že jedinou cestou je promyšlené, dlouhodobé pozitivní ovlivňování lidí. Tedy „běh na dlouhou trať“, jak se dnes s oblibou říká. Ale je nezbytné se postavit na startovní čáru.

Je nespočet dokladů o tom, že svědectví pamětníků, očitých svědků dávných vražd, má schopnost zaujmout naši mladou generaci, prostoupit její myšlení, a je-li vhodně podáno, najít i souvislosti s dneškem, a ovlivnit tak i její vztah k negativním jevům současným. Má schopnost pomoci jako nejpádnější argument, postavit hráz proti těm, kteří pod záminkou vlastnictví nám vnucují neonacismus.

Počet pamětníků klesá. Mnohde zbývají poslední jednotlivci. Měli bychom naléhat na rozhodující činitele, aby nejen umožnili, ale přímo pomáhali organizovat setkávání těchto rokem narození vzdálených generací a zajistili i pořizování obrazových i zvukových záznamů autentických výpovědí pamětníků. To proto, abychom sílu jejich nezpochybnitelných argumentů uchovali i pro generace budoucí.

Prosím, zamysleme se nad tímto návrhem, který je současně prosbou. To proto, aby naše dnešní setkání mělo ještě další rozměr. A tím je ovlivňování budoucnosti.

Jana Horváthová:

Rok se sešel s rokem a znovu si připomínáme oběti rasové perzekuce. Rok 2013 však přinesl změnu. Protiromské nálady už oslovily celé široké spektrum veřejnosti, inteligenci nevyjímaje. A mluví se přitom stále o Romech či cikánech jako o jednom prototypu se společnými znaky. Tomuto logickému nonsensu dosud neučinila přítrž žádná společnost vážená osobnost. Dovolím si proto malou připomínku z dějin. Vrací se do relativně klidných let první republiky, kdy hrozba válečného konfliktu byla ještě v nedohlednu. Vztah k Romům byl však už tehdy vyhraněný. Tón určoval stát a jeho instituce, veřejnost pak ustálený stereotyp dále tavila do všeobecného naladění, které s narůstajícím nacismem přecházelo v otevřenou hysterii. A jak víme,

časy i technika se mění, ale lidé zůstávají pořád stejní.

Pohyblivý život Romů vadil odjakživa, vytvářel totiž podmínky pro páchnání stěží kontrolovatelné kriminality. Úvahy nad tzv. cikánskou trýzní byly velmi aktuální hned po vzniku republiky. Úroveň její demokracie je pro nás dosud v mnohém inspirující, přesto v otázce Romů shledávám, že jsme už našťestí kvalitativně dále, i když stále kráčíme hodně ztěžka. Ve 20. letech minulého století nešlo o to Romy usadit, k tomu nebylo dost vhodného místa, jak se psalo, a taky vůle, jak zjišťovali sami Romové usilující na Moravě o své usazení. Obce se hrozily černých usedlíků a všemožně se snažily v jejich usazení bránit. Veřejné mínění nahrávalo radikální změně kurzu. V roce 1927 média opakovaně zmiňovala údajné řádění cikánských band na jihu Čech. Bylo pochyťáno 158 Romů podezřelých z vražd. Tábořský advokát Jaroslav Mayer prokázal 153 z nich absolutní nevinu. Proticikánskou kampaň již ale nešlo zadržet, jako lavina se přidávaly další listy. Tady se nabízí paralela z nedávné současnosti, totiž břeclavská kauza, kdy vylhaný romský útok na mladého chlapce rozpoutal vlnu demonstrací. Dva měsíce po rozvíření událostí s údajnými vraždícími cikány z jižních Čech byl schválen zákon o potulných cikánech. Jeho smyslem bylo ochránit společnost před cikány jako kriminálními živly. Nová legislativa byla sice určena potulným

Romům, v důsledku však umožnila diskriminaci Romů všech. Cikánskou legitimaci se musela prokazovat většína Romů ať potulných či usedlých.

Projednávání zákona v parlamentu bylo poměrně bouřlivé, padaly různé argumenty, dr. Karel Viškovský: „Cikáni jsou živel, který neguje civilizaci, je to živel, který je mravní nákazou svého okolí, proti němu není na místě falešná sentimentalita a humanita, neboť hrstka lidí by ohrožovala bezpečnost celého obyvatelstva; a dále dáváme tímto zákonem do rukou zbraň administrativě, nechceme, aby tato zbraň zůstala v pochvě.“

Jaromír Nečas: „Právě v těchto dnech přichází zpráva, že na mezinárodní hudební slavnosti ve Frankfurtě zvítězila myjavská cikánská kapela, která vzbudila zájem i sympatie pro Československou republiku. ...Volat po vytvoření kárných pracovních kolon z cikánů, nebo vyvolávat pogromy na cikány líčením zločinnů jednotlivců-cikánů bylo by nespravedlivým a nezodpovědným jednáním. Nynější stav cikánů je přirozeným důsledkem jejich dosavadního života a opovrhování společností cikány. Vydědění společností žili vždy svým zvláštním způsobem.“

Už jednou zmíněný advokát J. Mayer, uměleckým jménem Maria, napsal několik románů z prostředí justice. V roce 1928 vydal román Váhy a meč, v němž volně vychází ze svého případu obhajoby jihočeských Romů. Hlavní hrdinkou je mladá krásná cikánka z kočovné tlupy. Ta v sebeobraně zabije svého znásilňovatele. Sefa uvyklá tvrdému životu nehledí na sebe a u soudu zarytě mlčí o lidsky pochopitelných pohnutkách svého činu. To vše proto, aby splnila daný slib a zároveň kryla milostný románek s váženým právníkem, jehož by vztah s cikánkou zostudil. Pasáže ze soudního líčení jsou psány velmi realisticky, ukazují, v jakém světle byli Romové nazíráni. O obžalované např. čteme: „Turýnová jest osoba skrznastrz zkažená, jako žádný cikán není schopna se polepšiti... Porota ji odsoudila jednohlasně, proto myslím, aby ti, kdož lidskou společnost trvale ohrožují, byli odstřeleni. To je opravdová demokracie hájiti většinu před menšinou.“

Když byla Sefa odsouzena k provazu, i její žádost o milost byla všemi hlasy nejvyšších úřadů zamítnuta s argumentací: „Druhá zásada, kterou se v otázce milosti řídíme, jest jakost odsouzené osoby. ...Není tu zachovalosti a co padá nejvíce na váhu, zkaženost mravní jest vrozena původem!... Souhlasím nyní s názorem mnohých velmi vážených listů, že jde nyní o to, jsou-li silnější cikáni nebo státní moc...“ Poprava byla dokonána, přesto v podání autora je cikánka Sefa morálním vítězem příběhu. Potud románová fikce, ač inspirovaná realitou. Jenže situace se nevyvíjela dobře ani v reálu. Mimochodem, autor knihy JUDr. Mayer, původem Žid, zahynul v Osvětimi stejně jako většina našich Romů. (Dále vybírám z pramenů a dobového tisku.)

Po Mnichovu nálady proti Romům dále bují. Noviny píší: „Dojde i na cikány. Nutno i cikány zařadit nebo vyřadit“ (Nový Večerník). Obec Skochovice píše na okres do Poděbrad: „Jelikož jsou dnes psychologické předpoklady pro řešení záhl. dříve neproveditelných...“ navrhuje zpřísnění řešení ve věci cikánů. Okresní četnický velitel z Litomyšle považuje zákon o cikánech z r. 1927 za „výtvar lidumilů, kteří cikány znají pouze z nějakých básní nebo melancholických písniček a zapomínají, že cikán je lump a nenapravitelný zločinec.“ Navrhuje úplný zákaz kočování, odběr dětí, koncentraci do vyměření, sterilizaci žen. Okr. úřad v Klatovech navrhuje zemskému úřadu vytvořit pracovní tábory, odebírat děti, místo cikánských legitimací osoby tetovat. V té době stál už můj děda Tomáš Holomek před dokončením práv na Univerzitě Karlově. Pocházel z izolované romské osady situované mezi slováckou obcí Svatobořice a městem Kyjovem. A právě Svatobořičtí občané, kterým osada Romů odjakživa vadila, poslali 5. 2. 1939 premiérovi druhé republiky R. Beranovi petici: „Budiž vládou neodkladně řešena cikánská otázka ve státě. Snaha... učiniti z cikánů pořádné občany minula bez nejmenšího kladného výsledku... Mnoho se mluví v rozhlase a píše v denních listech, že se musíme v novém státě přizpůsobiti nutnosti. V otázce cikán-

ské jest nejvýše nutno, učiniti okamžitě zákonné opatření, jiné než otisky palců v cikánských legitimacích. Byla-li až doposud špatnou politika humanity, musíme nastoupiti cestu jinou. I nám nesmí býti vytýkáno, budeme-li chtíti kmen národa malého očistiti od takových parazitů jako jsou cikáni.“ Petice se stala bezprostředním podnětem k urychlenému vydání chystaného nařízení o vytvoření kárných pracovních táborů. Návrh však již vláda druhé republiky nestihla realizovat, byli jsme obsazeni nacisty. V protektorátu pak byla realizována stejná rasová proticikánská nařízení jako v Říši, často převzatá v doslovném znění. Tedy bez ohledu na to, zda je česká veřejnost schvalovala či nikoliv. Bylo zřejmé, že značná část veřejnosti přijímala odsun Romů s úlevou. Internace celých romských rodin v nově otevřených táborech v Letech a Hodoníně v srpnu 1942 byla vnímána jako snaha naučit cikány pracovat, např. časopis Venkov: Český jih zbaven zlé metly – soupisem, po němž následuje zařadování cikánů do pracovního procesu. V březnu 1943, kdy dle Himmlerova příkazu odjížděly z protektorátu hromadné transporty Romů do Osvětimi, noviny to komentovaly: „Rušení cikánův, obce zbaveny židů i cikánů“ (Pondělní list) nebo: „Po očistě Slovácka od Židů zbavovány jsou nyní obce cikánských čtvrtí, jež byly namnoze přítěží vesnic a městeček. V tomto týdnu jsou cikáni přesídlováni z kraje a cikánské čtvrti jsou prázdné. Kraj si oddechne, neboť ubude drobných krádeží a jiných nepřístojností v obcích“ (Venkov). Ale nutno přiznat, že zejména na počátku 40. let nacházíme články, které si všimají i pozitiv: O cikánech civilizovaných. Na moravském Slovácku jsou váženými občany, mají své divadlo, hudbu i autory, „Cikáni spořádanými občany. Cikánata učí své rodiče. Neobyčejný zájem cikánů o čtení a psaní.“

Tak jako odpradávná Romové, i majorita byla vždy rozrůzněná. Ano, lidé jsou různí. Nebýt totiž pomoci okolí, nepřežil by válku ani můj děda ani otec a řada dalších Romů, kteří se úspěšně ukrývali. Promiňte mi, prosím, jestli jsem snad někoho svými slovy rozladi-

Petr Papoušek

Božena Steinerová

la, ale chtěla jsem jen upozornit na sílu stereotypu, který je usazen a třeba neúmyslně může připravovat podmínky k záležitostem již vědomým a dobře cíleným. A dnešní nevráživost vůči Romům v něčem náramně připomíná naladění společnosti předválečné. Pouchení minulostí nezapomínejme, prosím, i na slabá místa jakkoli vyspělé demokracie.

Petr Papoušek:

Před rokem jsem na tomto místě prohlásil, že události holocaustu si musíme připomínat s cílem, aby se již nic podobného neopakovalo. Po skončení setkání mne pan vrchní zemský rabín upozornil, že takto by se o holocaustu nemělo mluvit. A má pravdu. Bohužel holocaust se opakuje.

Rasismus a zlo existují v myslích lidí a čekají na to, aby se mohly projevit. Stačí jen vhodné prostředí nebo impuls. I v dnešní době jsou místa na zemi představující utrpení, které si v našich poklidných životech nedovedeme představit. Je možné, že realizace těchto hrůz nedosahuje technické dokonalosti nacistických vrahů, ale myšlenka a záměr je stejný.

V létě minulého roku jsme v našich městech byli svědky takzvaných „protiromských“ pochodů. V naší nedávné minulosti máme vlastní zkušenost, která začínala takovými malými pochody a končila obrovskou tragédií. Lidé, kteří aktivně organizují tato se-

tkání, jsou pokračovatelé myšlenek nacismu a jsou to přesně ti lidé, jejichž mysl je naplněna zlem. Snaží se ho žít, podporovat s úmyslem nakazit nespokojenou veřejnost a poskytnout jí jednoduchá řešení problémů. Je třeba se vždy a veřejně postavit proti skrytému a maskovanému rasismu, který jsme viděli a vidíme v ulicích našich měst. Především naše politická reprezentace by si měla uvědomovat svou odpovědnost a být slyšet v okamžicích, které jsou důležité. Bohužel si nevybavuji takové hlasy během již zmíněných pochodů v minulém roce. Doufám, že nová vláda bude tento problém brát vážně a investuje do vzdělání v místech, která to potřebují.

Tento rok nás čekají evropské a komunální volby. Apeluji na demokratické strany, aby nepodcenily především ty evropské. Stačí se podívat k našim sousedům, kde byli demokraticky zvoleni zástupci s jasně rasistickým názorem, který je zabalen do národnostních ideálů a frček na jejich uniformách. Malá vítězství radikálních stran v různých evropských zemích mohou přinést do evropského parlamentu vlnu, která se bude těžko zastavovat. Proto hledáme reálná řešení, většinou časově náročná, kterých se těžko dosahuje.

Na závěr bych chtěl poděkovat Senátu České republiky za možnost pořádat dnešní setkání zde v těchto prostorách. Děkuji všem účastníkům a především přeživším, kteří jsou našimi svědky

hrůzné minulosti. Děkuji Nadačnímu fondu obětem Holocaustu za podporu v oblasti vzdělávání, připomínky, obnovy a péče o přeživší, její ředitelce Martě Malé a předsedovi správní rady Michalu Borgesovi.

Rád bych zakončil své slovo citací studentky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která se účastnila mezinárodní soutěže o nejlepší plakát ke Dni památky obětí holocaustu „Keeping The Memory Alive – Journey through the Holocaust“, jejímž organizátorem je v České republice Evropský institut odkazu šoa.

Karolína Bořánková ke svému plakátu říká: „Jsem velmi pozitivní člověk a těžko snáším neustálé stěžování lidí v dnešní době na cokoli neopodstatněného. Nikdo si neumí vážit doby, jakou prožíváme, a lidé velmi rychle zapomínají, co se v minulosti stalo (a už vůbec si nedovedou představit, jak těžké to muselo být). Když by dnešní člověk ztratil být jen první položku v seznamu na mém plakátě (práva), velmi těžko to ponese, co teprve ostatní. Když vám vezmou majetek, důstojnost, lidství, rodinu vám odvedou pryč (a vy nevíte, zda jsou naživu), jste nemocní a nevíte, jestli to všechno přežijete. Jak směšně vůči tomu vypadá stěžování si na poměry v zemi nebo drahý rohlík?“

Foto ze Senátu: Viktorie Kučerová

Štafetu nesou dál!

Michaela Vidláková,
foto Matouš Bičák

Již několikrát jsme referovali o aktivitě Přírodní školy, tohoto mimořádného pražského soukromého gymnázia, kde kromě mnoha dalších projektů a činností z různých oborů se studenti s profesorem Tichým velice podrobně věnují Terezínu a zejména životu mládeže v *Heimech*, zabývají se osudem některých chlapců, z nich hlavně Petra Ginze a Hanuše Hachenburga. Psali jsme i o třech kolech soutěže o terezínskou štafetu, do níž se zapojilo nečekaně mnoho českých škol z různých koutů České republiky. Bylo škoda takto probuzený zájem nechat usnout – a tak terezínskou štafetu nesou dál.

24. 11. 2013, právě na výročí prvního transportu do Terezína, měl tedy tento příběh další pokračování: v Městské knihovně na Mariánském náměstí se konalo slavnostní odpoledne, věnované především tvorbě Hanuše Hachenburga. Po předchozím vydání útlé knížky s názvem „Hned vedle bílá barva mráček“ (vydalo nakladatelství Baobab a Přírodní škola, 2010) se škole nyní, opět ve spolupráci s nakladatelstvím Baobab, podařilo něco mimořádného, totiž vydat básně tohoto neuvěřitelně zralého, ač teprve patnáctiletého básníka dvojjazyčně – česko-anglicky. Bylo by dobře, aby si na jednom příkladu uvědomila nejenom hrstka českých čtenářů, ale i čtenáři zahraniční, jaké ztráty pro lidskou kulturu znamenal holocaust. Vydání knížky napomohl i náš kanadský člen a přítel Jirka Brady (bratr Haničky Bradyové ze světově známého Hanina kufříku) a jen díky němu má tato kniha dokonce velice procítěnou předmluvu Madeleine Albrightové. Doslov napsal jeden z tehdejších kluků, Dr. Toman Brod. O tomto odpoledni se tedy nová verze poprvé vydala mezi čtenáře.

A nejen to: současně spatřilo světlo světa CD „Slova zní zpoza zdí“ s písněmi na texty terezínských dětí. A tyto písně tvořily také významnou část slavnosti. Už názvy o leccems vypovídají: Hymna republiky ŠKID, Co se mnou bude?, Polární, Hrdinná, Má

Na snímku Julie Kadlecová

zem, Dětem, Srdce, Chtěl bych, Blázen, Otazníky s odpovědí, Terezínský marš. Kromě první písně, kterou složili kluci v *Heimu* na melodii Karla Hašlera, a známé poslední písně Švenkovy – „...všechno jde, když se chce...“ složili melodie profesori František Tichý, Vít Novotný a Linda Langerová a studenti David Kubec (18 let) a Timea Pražáková (16 let). Zpívali studenti Přírodní a Lauderových škol. Také suggestivní hudební doprovod, na němž se podíleli i další, mezi nimi i dvanáctiletí studenti, dal zhudebněným básním vyniknout tak, až člověku střídavě běhal mráz po zádech a stoupalo vlhko do očí.

Bylo nás tam několik z Terezínské iniciativy, téměř celá první řada, a pro všechny shodně přineslo to odpoledne hluboký prožitek. A podle potlesku

soudě i ostatním posluchačům téměř plného sálu. Stojí za to zmínit, že ředitel Městské knihovny v Praze propůjčil k tomuto účelu sál zdarma a v krátkém proslovu velmi sympaticky uvítal návštěvníky.

A co vy? Nechcete Přírodní škole také pomoci? A pro sebe a pro své blízké mít pěkný a neobvyklý dárek? Kupte si tuto knížku a *cédečko*, stojí to za to. A když to pošlete i do ciziny, napomůžete tomu, aby hlas nadaného zavražděného chlapce a jeho kamarádů dolehl také daleko do světa.

KDO JINÝ, KDYŽ NE MY?

Kontakt: Přírodní škola,
Strossmayerovo náměstí 990/4,
170 00 Praha 7 – Holešovice
tel.: 283 922 299,
e-mail: info@prirodniskola.cz

Pokračování Strípků vzpomínek Jany Dubové z minulého čísla

7. Terezínská hlavní ulice v létě 1944 byla v podvečer zaplněna spoustou lidí, kteří se vraceli ze svého pracoviště zpět na ubikace. Jednou jsem se zde potkala s kamarády, kteří mi představili příjemného mladíka, s nímž jsem se brzo spřátelila. Líbil se mi jeho suchý humor, jeho laskavost a ochota vždy a všude pomáhat, kde to bylo třeba. Pracoval v sociální oblasti jako vychovatel a měl na starost děti, které trpěly různými psychickými i jinými problémy.

Brzy se naše přátelství prohloubilo a oba jsme věděli, že jsme potkali svého životního partnera, i když v nepravý čas a na nepravém místě, ale věřili jsme, že se dočkáme lepších časů. Hodně jsme chodili na různé přednášky a také na všechny možné kulturní podniky, třeba divadelní představení: Čapkova Lásky hra osudná, Romantici, Gogolova Ženitba apod.

Myslím, že přes absolutní nesvobodu a nejistotu života v ghettu a přes všechn hlad a strach před transporty na východ jsme prožili alespoň kousek štěstí, které však trvalo jen dva měsíce.

V září odešli s transporty pouze muži. Můj tatínek i František byli mezi nimi. Bylo to moc smutné loučení, ale můj milý slíbil, že se bude o tatínka starat. Svůj slib dodržel až do 3. května 1945, kdy mého tátu na pochodu smrti zastřelili. Sám pak utekl a do Prahy se vrátil velmi nemocný a úplně vysílený, ale živý.

☆☆☆

8. V září 1944 přišly do Terezína fingované lístky, že se odtransportovaní muži mají moc dobře a ať za nimi ženy a děti přijedou! Maminka a já jsme byly zařazeny do transportu EO 6. října 1944 a nijak jsme se tomu nebránily v domnění, že s tatínkem a mým mládencem budeme zase spolu! Jak naivní jsme byly...

Cesta byla jedna velká hrůza v dobytčáku plném žen, starých lidí i dětí, dokonce byla v našem vagoně holandská matka s novorozěnětem, které nemohla ani přebalit... A jeden kýbl pro všechny a pro celou dlouhou cestu, jejíž cíl nikdo neznal, ale každý už tušil, že nás nic dobrého nečeká.

Vedle mě na zemi seděl s matkou asi čtyřletý Petr, krásný blondatý chlapeček, povídala jsem si s ním, abych ho trochu rozptýlila, a netušila jsem, že tohle krásné dítě si jede pro svou smrt, stejně jako to holandské miminko a většina lidí z tohoto vlaku hrůzy včetně mé maminky.

☆☆☆

9. První noc v Osvětimi... po těch šílených zážitcích dne příjezdu poslední pohled na mou ubohou mámu, kterou ode mne kat Mengele oddělil, cizí ženy okolo mě, pak rozkaz svléknout se, sprcha a oholení hlavy... to snad byl ten moment, kdy nastalo naprosté otupení. Můj mozek odmítal přijímat tu strašlivou realitu, ve které jsem se nalézala. Ani jsem už necítila to ponížení, když jsem vyfasovala na své nahé tělo směšný zelený „dírdl“ s kytičkami, bez rukávů a tak krátký, že mi sahal sotva pod zadek.

V sychravém říjnu opravdu vhodný oděv. A k tomu modelu ještě na holé nohy dřeváky, které vyfasovaly všechny ženy a dívky a v nichž jsme se bořily do hlubokého bláta, pokrývajícího snad celý obrovský lág. Třesouc se zimou jsem s ostatními byla hnána do jednoho z baráků, což bývaly snad stáje pro koně. Uprostřed byl cihlový žlab a u stěn třípatrové palandy, kde se leželo v pěticích na holém dřevě. Děvčata v té mé pěticí přijela jako já transportem EO z Terezína. Přestože jsem je neznala, ihned se staly mou rodinou...

Sotva jsme ulehly jedna vedle druhé a přemýšlely, kde asi jsou naše mámy nebo jiní blízcí, kteří byli poslání na jinou stranu než my, začalo se pomalu stmívat. Pocítila jsem silnou bolest kolem žaludku. Žlučník! Poznala jsem tento záchvat už v Terezíně v 17 letech. Ale tentokrát to bylo o to horší, že jsem se nemohla obrátit a najít polohu, která by tu bolest ztlumila. Strašná noc! Ráno jsem zjistila, že jsem se celá osypala podivnou plastickou vyrážkou. K dovršení všeho křik esesáků „lós, lós“, kteří přišli provést selekci. Svléknout a čekat, až na mě přijde řada. Jen uviděli tu vyrážku, musila jsem se postavit stranou. To znamenalo opustit ty moje holky! V nestřeženém okamžiku jsem z houfu vyrazených zase vklouzla mezi ty svoje! Tento moment mi velmi pravděpodobně zachránil život, alespoň zatím...

Ještě během toho dne jsme se dověděly, že ten černý kouř z blízkého komína jsou spálená těla našich drahých, kteří byli zavražděni plynem...

Maminko moje drahá, tenkrát v tom otupení jsem neuronila ani slzu – dnes, kdy už je mi 81 let, pláču nad tvým zmařeným životem! Byla jsi a jsi stále ve mně, i tatínek, myslím na vás každý den. Až tu ani já nebudu, kdo na vás bude vzpomínat? Jsem už jediná, kdo vás znal...

☆☆☆

10. Sychravé, beznadějné ráno v Osvětimi. Je konec října roku 1944 a ještě skoro za tmy se ploužíme s mou kamarádkou Lotkou směrem k latrinám. Blízko našeho bloku leží v drátech mrtvá žena. Jdeme dál blátem, do kterého se chůzí boříme, a tak těžko zdviháme nohy. Jsme na místě, které se dá jen těžko popsat, aniž by se člověk neotřásl hnusem! Ten úděsný zápach, špína, zubožené postavy v ohavných hadrech, které kdysi byly normálními lidmi, sténání bytostí stížených průjmy a bolestmi, čekání na volné místečko, třeba i znečištěné... jedna nekonečná hrůza!

Bože, pomoz nám...

☆☆☆

11. Na ženy v Osvětimi byl smutný pohled, jako by to ani ženy nebyly. Nezůstalo jim dočista nic, co z nich před tímto prokletým místem dělalo půvabné bytosti...

Byly jsme zbaveny svých šatů i prádla, zůstaly jsme nahé, a aby ponížení bylo úplné, oholili nám nejen naše vlasy, které jsou ozdobou ženské hlavy, ale i naše klíny... Ta radikální surová proměna z nás udělala vyděšené ubo-

hé bytosti, což ještě dovršily hrozné hadry, jež jsme vyfasovaly.

Skončil život, jen jsme ještě pouze existovaly, ale přestaly jsme být dívkami a ženami! Staly jsme se pouhými čísly...

12. Už nevím, jak se jmenovala, i když její tvář si dodnes po těch letech pamatuji. Všimla jsem si jí brzy potom, co nás nahnali do osvětimského baráku, kde jsme trávily tak bezútešné dny i noci. Měla nápadně velké černé oči a v jejích pohybech byla jakási přirozená ladnost i v těch hadrech, co měla na sobě...

Jednou večer, v tom tolik smutném a beznadějném prostředí, se najednou ozval příjemný ženský hlas a ten zpěv nás všechny vyburcoval z otupělosti. Byla to ta zajímavá žena, která se po chvíli vyhoupla na cihlovou zídku, procházející středem baráku, a s rozzářeným výrazem zazpívala jinou píseň, temperamentnější, a doprovázela ji tanečními pohyby. Byl to neskutečný zážitek! Ten její projev nás na chvíli zanesl do tak vzdálené, sladké minulosti, kdy lidé chodili do divadel, na koncerty, prostě za zábavou. Sledovaly jsme bez dechu její písně i tanec. Pak vše ztichlo a opět jsme se ocitly v realitě, která nás všechny drtila svou beznadějností.

Dozvěděla jsem se, že je z Vídně, kde vystupovala v hudebním divadle nebo v kabaretu. Náhodou se dostala jako já na práci do Merzdorfu, pracovala v továrně u stroje. Později onemocněla a zemřela vysílením a hladem. Kolik radosti mohla v životě svým uměním rozdat.

13. Často vzpomínám na svou statečnou babičku, která s mou maminkou a se mnou žila v Terezíně v jedné ubikaci pro osmdesát žen v Drážďanských kasárnách. Přes svůj věk a nepohodlí se snažila o nás starat a myslím, že ji všechny ženy, se kterými jsme sdílely tehdy náš život, měly rády. Dědeček zemřel asi dva týdny po příjezdu sem, tak o to víc se k nám upínala.

Byla z nás první, která byla povolána do transportu na východ, a to v prosinci 1943. Žila v Osvětimi ještě asi čtyři měsíce a byla zavražděna v plynu s celým tzv. rodinným táborem...

14. Večerní apel. Stojíme v chladném větru v hadrech a třese se zimou i hladem. Stmívá se. Najednou povel – děvčata se řadí do pětic, a než jsem se nadála, ocitla jsem se jako poslední v poslední pětici i já a už nás ženou v té tmě, nikdo netuší kam... Je nás rovná stovka. Jdeme do plynu, nebo do sprch, co s námi teď v noci hodlají dělat? V duchu se připravuji na to, že nás čeká smrt, a jen doufám, že to bude rychlé.

Nízká budova, do které vstupujeme, nám zatím neprozrazuje, co nás čeká. Zazní povely, svlékáme se. Také já odložila svůj dirndl a jsem napjatá, co na nás budou pouštět...

Ze sprch teče VODA! Holky, to vypadá na to, že nás posílají někam na práci! Fasujeme nové hadry na sebe. Tentokrát mám větší štěstí: flanelové šaty až skoro po kotníky, kabát, který má na zádech vystřížený bílý pruh, tenký šedý

šátek na hlavu a dřeváky na šněrování. Rychle se oblékáme a znovu nás ženou nocí dost daleko, až se konečně zastavujeme. A stojíme seřazené, skoro únavou usínáme ve stoje, nesmíme si ani odskočit, hlídají nás dvě esesačky s bičiky. Ale ta naděje, že z tohoto místa hrůzy budeme odesláni někam jinam, nám dává sílu...

Svítá a my nastupujeme do vlaku, který nás odváží neznámo kam. Ale nikde to nemůže být horší než v pekle, které jsme právě opustily...

15. Merzdorf byla malá vesnice, jejíž dominantou byla továrna na zpracování lnu. Právě sem nás dovezl vlak z Osvětimi a tady jsme se staly otrokyněmi, zatímco bývalé dělnice povýšily na dohlážitelky SS, abychom pilně pracovaly. Komandantka lágru byla asi dvacetiletá esesačka, zamračená, vysoká a zle vypadající. Její zástupkyně byla starší, hubená s krysím obličejem. Snad velkou výhodou pro nás bylo to, že tu nebyli žádní muži SS.

Naše stovka žen z Terezína byly většinou Češky, několik žen z Rakouska a pár z Německa. V lágru, který byl na půdě továrny, bylo už sto žen z Polska a sto z Maďarska. Na té půdě nás bydlelo tři sta žen!

Společnost nám také dělaly miliardy štenic a také myši. Mnohé ženy, které pracovaly v továrně, měly šatní vši. Pořád to bylo lepší než hrůzy Osvětimi, i když hladem jsme trpěly hodně a mnoho žen tam vlastně hladu zemřelo.

Nás bylo asi patnáct děvčat, co jsme pracovaly celé dny venku, byly jsme otužilé a na zdravém vzduchu a měly jsme o pár deka větší přiděl chleba. Byla to těžká mužská práce za každého počasí, i v silných mrazech. Drželo nás naše veliké přátelství, pomáhaly jsme jedna druhé, nejvíc jsme vzpomínaly na domov a pořád jsme mluvily o jídle. Také jsme zpívaly písně Voskovce a Wericha, ty nám dodávaly sílu. I při té vysilující práci jsme nějak přežily zimu a s přicházejícím jarem vzrůstaly naše naděje na osvobození. Ovšem na jaře zintenzivnily svou činnost štenice!

Mnoho žen se jara nedočkalo, zemřely hladem a vysílením a později také propukla epidemie tyfu...

16. Těsně před vánočními svátky v roce 1944 se při večerním apelu ptala merzdorfská komandantka SS, jestli je mezi námi nějaká kreslířka. Přihlásila jsem se a dostala jsem zajímavý úkol: měla jsem zhotovit ozdobné kartičky pro hosty na jejich štědrovečerní hostinu. Její zástupkyně mě zavedla do jakési kanceláře, kde byl psací stůl se vším potřebným, a tak jsem se pustila do práce a podle seznamu jsem rozstříhala, popsala a také ozdobila kartičky. Připadala jsem si trochu jako ve snu. Jsem v normální lidské místnosti, nechaly mě tu samotnou, v ruce držím pero, je tu ticho... Rozhlédla jsem se po místnosti a s údivem jsem si všimla pod oknem košíku s jablky! Červená jablíčka – kdo by dokázal odolat? Měla jsem na sobě cajkové kalhoty s gumou u kotníků, které jsme vyfasovaly na zimu pro práci venku. Neváhala jsem už ani vteřinu a do každé nohavice jsem jich pár nasypa-

la a srdce mi bouchalo, když pro mě esesačka přišla. Ale ničeho si nevšimla, s kartičkami byla asi spokojená, a tak jsem se bez úhony dostala zpět ke svým kamarádkám a rozdala ten poklad! To byla hostina po všech těch nahnilých tuřinech!

Škoda že jsem jich nemohla vzít víc...

☆☆☆

17. Kruté mrazy v lednu 1945 nás, partu děvčat určených pro práci venku, velmi sužovaly. Při nakládání lněných snopů na vozy nám přimrzaly vidle k holým rukám a taky našim „aufseherkám“ byla asi zima, a tak nás nechaly tahat balíky lnu uvnitř stodol. Tam jsme se přikrmovaly lněnými semínky a trochu zaháněly trvalý hlad.

Kolem vedla trať, a tak jsme už věděly, kdy jaký vlak jede.

Jednoho dne jsme s údivem zjistily, že jízdní řád se jaksi zvrtnul, vlaky, co měly jet, nejely a najednou byl na trati zmatek! Vlaky byly přeplněné, jelo mnohem víc vojenských transportů a my začaly tušit, že německý pořádek je v důsledku ruské ofenzivy narušen!!!

I následující dny se situace nezměnila, a tak rostla naše naděje na to, že snad nacisti válku konečně prohrají a že snad do té doby přežijeme... Ta naděje nám dodala sílu, abychom vydržely v těch mrazech. Merzdorf ležel asi 30 km od Krkonoš, celou zimu tam ležel sníh a my byly od tmy do tmy venku...

Ale naděje nás hřála a věřily jsme, že se dočkáme konce války...

☆☆☆

18. Jednoho dne někdy na začátku jara 1945 jely naše esesačky něco obstarat do blízkého Landeshutu a vzaly s sebou jednu polskou dívku. Proč, to nevím, snad aby něco nosila. Stalo se však, že jim tato dívka utekla. Samozřejmě byla později nalezena a byl to pěkný průšvih nejen pro ni, ale pro celý lágr! Za trest jí oholily hlavu a byla zavřena v tmavé komoře. A nám ostatním, abychom si to dobře zapamatovaly, nechaly na našich už pěkně obrostlých hlavách vyholit středem asi 6 cm širokou pěšinu. Takže jsme byly zase pěkně zohyzdění! Ale vlastně jsme se tomu smály, vlasy přece dorostou...

A byly jsme šťastné, že to pro nás nedopadlo hůř! Nakonec i ta Polka měla kliku...

☆☆☆

19. Lidé neumírali jen v plynu, byly i jiné příčiny smrti, jednak hladu a totálním vyčerpáním, nemocemi jako skvrnitý tyfus, tuberkulóza aj. Také byli ubíjeni a střílení...

V roce 1941 jsme museli opustit náš byt na Smíchově a byli jsme sestěhováni s našimi příbuznými do bytu k jedné paní na Starém Městě. Jednou v noci přišli gestapáci, udělali oběma rodinám prohlídku a odvedli s sebou moji sestřenicí Gitu. Zoufalství nás všech bylo strašné...

Byla zastřelena někdy na jaře v roce 1942 v Kobylisích za odbojovou činnost. Bylo jí devatenáct let...

Na konci války, kdy už velitelé lágrů dobře věděli, že je pro ně válka prohraná, opouštěli i s vězni tyto tábory, aby nepadli do rukou Spojenců. Hnali je hladové a žíznící tak dlouho, dokud ubozí vězňové mohli. Když byli u konce svých sil, byli nemilosrdně zastřeleni.

Můj milovaný tatínek, který přežil Terezín, Osvětim i těžkou práci v Taucha u Lipska, tento pochod smrti nepřežil – jedna SS bestie ho zastřelila 3. května 1945... Očitým svědkem byl můj budoucí manžel...

☆☆☆

20. Bylo chladné listopadové počasí a naši partu děvčat čekala pořádná dřina při vykládání otevřeného vagonu s uhlím. Všechny jsme se dost snažily, ale chyběl nám mužský fortel. Jenom jedna z nás byla neobyčejně šikovná! Eva „Nettlovka“ (jak jsme jí a její sestře Věře říkaly) byla plná energie, měla sílu, byla vytrénovaná sportem a z domova prací v zemědělství. A tak jsme se jí nahlas obdivovaly, kde bere tu sílu při tom zoufalém nedostatku jídla. „Já mám v sobě takového Herkulíška a on maká za mě,“ zněla její odpověď...

A zanedlouho začal, i k překvapení Evy, Herkulíšek kopat...

Za normálních okolností radostné očekávání, ale v Merzdorfu dost nebezpečná situace pro těhotnou ženu! Tak jsme jí s narůstajícím bříškem vycpávaly nahore kabát, aby esesačky nic nepoznaly, ale jak čas běžel, stejně se to provalilo a litevská doktorka dostala za úkol vyšetřit všechny ženy, zda nečekají dítě... Celkem byly tři ženy těhotné... (Ženy v nesvobodě ztrácejí menstruaci, což je z hygienických důvodů úplně štěstí, ale také netuší, jsou-li těhotné...)

7. března 1945 Eva, jako jediná z těch tří, porodila zdravé dítě, chlapečka jménem Tomáš. Ty další dvě děti byly nedonošené a obě zemřely, později i jejich matky... Zázrak byl, že Eva kojila, což bylo neuvěřitelné vzhledem k nedostatku jídla, navíc tak odporného! Přijel tam osobně Mengele, aby ji odvezl do Gross-Rosenu (Osvětim už byla osvobozena Rusy), ale ředitel továrny se za ni přimluvil, že je dobrá pracovnice, a dovolil, aby dítě chodila kojit (asi už tušil konec války, tak udělal dobrý skutek!). Tak dostal malý Tomášek šanci pro život a navíc měl veliké štěstí, že jeho matka Eva i teta Věra byly obě povoláním zdravotní sestry! Měl tedy i v těchto těžkých podmínkách dobrou péči a přežil...

Žije v Austrálii a letos mu bude 69 let.

☆☆☆

21. Jednou z jara 1945 jsem měla v noci zvláštní sen. Zdálo se mi, že nad Prahou létají bombardéry a shazují bomby. Když ten snový nálet skončil, viděla jsem zbořený dům na Rašínově nábřeží blízko Jiráskova mostu...

Na tento sen jsem dlouho nemohla zapomenout...

Když skončila válka a já se dostala do Prahy, ujal se mě jednou Jirka S. a vedl mě někam na Smíchov něco zařídit. Když jsme došli na nábřeží, zůstala jsem stát a nevěřicně jsem zírala na zbořený rohák, který jsem v lágru viděla ve snu...

Jak je možné, že jsem ten konkrétní dům viděla ve snu, daleko od Prahy, bez jediné zprávy, co se mimo náš lágr děje? Je snad něco mezi nebem a zemí...?

☆☆☆

22. Konečně po té dlouhé zimě přišlo jaro a s ním i dobré zprávy. Od francouzských zajatců jsme se dozvěděly tu nejlepší: Hitler spáchal sebevraždu! A vůbec konec války

už na sebe nedá dlouho čekat, nacisti všude dostávají na frak a Berlín je téměř dobyt!

Teď teprve nastal strach o život, když osvobození bylo na dosah.

7. května večer, když se pomalu stmívalo, jsme z oken naší pudy najednou viděly, jak z brány továrny ujíždějí ese-

sačky na kolech pryč, pláštěnky za nimi vlály, a my jsme se očitly bez dozoru!

Ten pocit štěstí se nedá vypovědět – běžely jsme ven, skákaly, objímaly se, lehaly si na zem a líbaly trávu, smály se a plakaly...

Slzy mi tečou ještě dnes, když si na to vzpomenu...

O holocaustu v prérii

Rita McLeod-Lieblová

V listopadu se na mě obrátila paní učitelka Stacey Salter ze sedmé třídy základní školy Johna Lakea v Saskatoonu, zda bych v její třídě neuskutečnila besedu o holocaustu a zejména o své matce, dr. Lieblové.

Proč na mě a proč právě tahle třída? Před osmi lety jsem se rozhodla v Saskatoonu (kde žiji) uvést Brundibára. Jako čestného hosta a patrona celé akce jsme pozvali mou matku, Dr. Dagmar Lieblovou. Korepetitorka Saskatoon Children's Choir, který operu tehdy zpíval, je Michelle Aalders, jejíž dcera právě do této třídy chodí. Když jí Molly říkala, že probírají holocaust, Michelle jí o celé akci vyprávěla a navrhla, aby mě pozvali.

Nabídku jsem přijala velmi ráda, i když jsem byla trochu nervózní, protože sama jsem o holocaustu ještě veřejně nemluvila. Už několikrát jsem sice se svou matkou vystupovala na různých besedách nebo workshopech – byla jsem s ní týden v Bergen-Belsenu na besedách s mládeží v roce 2001, zúčastnila jsem se s ní konference *Přeživší hovoří se svými dětmi* v Neuengamme v roce 2010, loni jsme se spolu zúčastnily panelové diskuse zase v Neuengamme v rámci Kirchentagu a také jsme se společně zúčastnily besedy v Jičíně v roce 2012. Ale na všech těchto besedách jsem vystupovala jako příslušnice druhé generace a hlavní slovo měla vždy ona.

Rozhodla jsem se jako základ své besedy použít patnáctiminutový film *Centropy Z Čech do Bergen-Belsenu a zase zpět*. Taky jsem si s sebou vzala tašku plnou knih o Terezíně a Brundibárovi a rodinné fotografie, které mám. Film jsme promítli a pak jsem žáky vyzvala, aby se ptali. Musím říci, že přestože je film česky s anglickými titulky, děti to s napětím sledo-

valy, a poté jsme strávili téměř hodinu různými dotazy. Vzhledem k tomu, že jim bylo kolem dvanácti třinácti let, snažila jsem se jim mámin osud přiblížit tím, že v době, kdy s rodinou odcházela do Terezína a pak dál na východ, byla stejně stará, jako jsou teď oni. Hodně jsme mluvili o tom, jak různé nacistické zákazy omezovaly mámin rodinný život ještě doma a jak by se oni cítili, kdyby nemohli chodit do školy, nemohli mít domácí mazlíčky a podobně. Na pozdější osudy se taky hodně ptali. Například na to, jestli se jmenují podle matčiny sestry Rity, své tety, která nepřežila, a jestli mi to nevadí. Mluvili jsme o příbuzných, o rodinných setkáních a o tom, že po válce máma neměla žádné příbuzné.

Taky si žáci s velkým zájmem prohlíželi knížky, rodinné fotografie a ji-

né materiály, které jsem s sebou přinesla.

Koncem besedy jsme mluvili o rasismu. Pro děti, které vyrůstají ve 21. století uprostřed kanadské prerie, je osud evropských židů poměrně vzdálený. Ale téma rasismu znají – v Kanadě se hodně mluví o osudech původního indiánského obyvatelstva, o rezervacích a o rezidenčních školách, kam úřady násilně posílaly indiánské děti, často aby už nikdy neviděly své rodiče.

Myslím, že beseda dopadla dobře a že studentům něco dala. Paní učitelka se ptala, zda bych přišla ještě jindy, a tak jsem nabídku s radostí a vděkem přijala.

Byla jsem ráda, že jsem mohla dětem z kanadské prerie trochu přiblížit osudy evropských židů a zejména osudy své matky, která je pro mě inspirací a vzorem.

Brundibár v Plzni

Hana Herzová

Dne 11. listopadu 2013 se ve Velkém divadle J. K. Tyla v Plzni konala dvě představení dětské opery Brundibár. Opera byla nastudována dětským pěveckým sborem Cantemus z německého Řezna a Plzeňským dětským sborem ze ZUŠ Bedřicha Smetany za doprovodu smyčcového orchestru ZUŠ Bedřicha Smetany v Plzni. Obě představení, jedno odpolední a druhé večerní, byla hojně navštívena. Zúčastnili se pamětníci: Tommy Karas, Evelina Meerová, Eva Hermannová, Eva Lišková a Helena Polláková. Po skončení proběhla se jmenovanými beseda.

Pan Tommy Karas se zmínil, že sám účinkoval v Brundibáru asi 46krát. Všichni účinkující a také přeživší byli odměněni dlouhotrvajícím potleskem ve stoje.

V ZUŠ Bedřicha Smetany mi řekli, že se 5. května 2014 bude konat další představení. Chtěla bych požádat touto cestou všechny, kteří v Brundibáru vystupovali, aby mě laskavě kontaktovali na telefonní číslo **377 375 506** nebo **602 273 331**.

STUDENTSKÉ PRÁCE INSPIROVANÉ NÁVŠTĚVOU TEREZÍNA

Stalo se v Terezíně – Vánoce 1943

David Lauermann

Každý rok se moc těším na Vánoce, svátky klidu a míru, kdy vdechují jejich kouzelnou atmosféru. Jednoho dne, bylo před Vánoci, vypravil jsem se na půdu pro ozdoby, když tu na mne vykoukla stará zaprášená krabice. Otevřel jsem ji a viděl malý dřevěný křížek s otvorem uprostřed. Ten objev mě zaujal. Zeptal jsem se na něj tedy tatínka. Ten se na něj dlouze zadíval a beze slova začal vařit čaj, u něhož jsme spolu usedli.

Tehdy jsme se přesunuli v čase o sedmdesát let zpět na železniční nástupiště, kde se dcera a otec loučili s maminkou, která odjížděla jakožto Židovka transportem do terezínského ghetta.

Uplynulo několik měsíců a blížily se Vánoce roku 1943. Malá Milena, tehdy asi osmiletá holčička, se společně s tatínkem rozhodla, že mamince pošlou do Terezína vánoční překvapení. Ozdobili malý vánoční stromeček, zabalili jej spolu se všemi sladkostmi a obrázky a odnesli na poštu. Tam vyplnili příslušné formuláře, napsali adresu, poslali

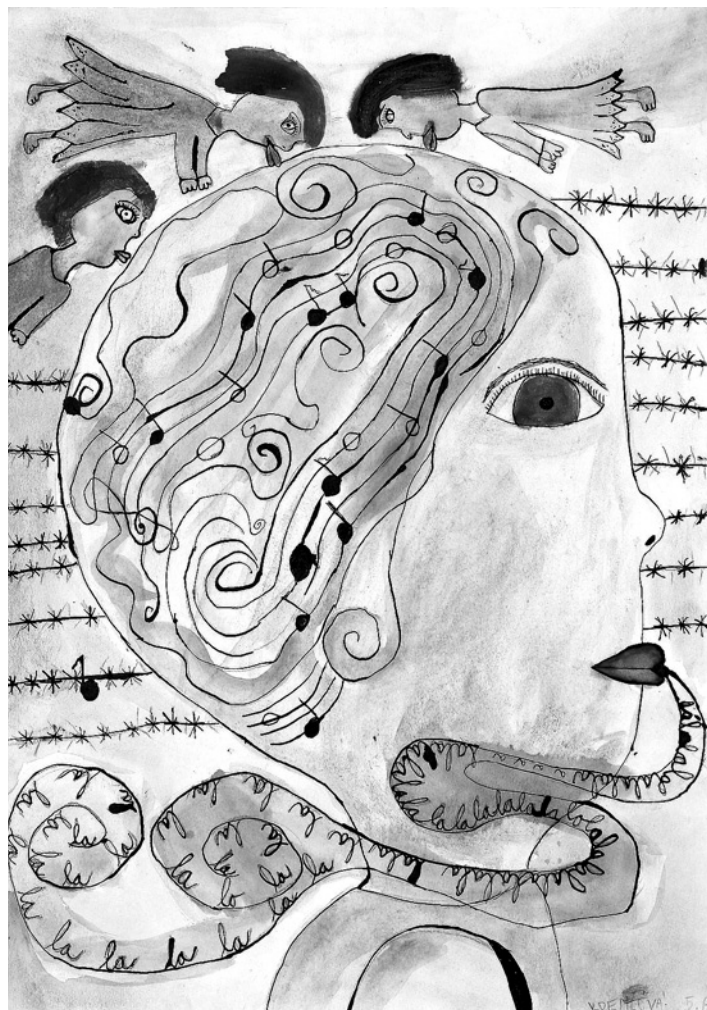
balík a doufali, že tím mamince zpříjemní Vánoce v Terezíně.

Nikdo neví, co se s balíkem po cestě stalo, ale když jej babička otevřela, našla v krabici jen dřevěný křížek s otvorem uprostřed, tedy stojánek pod stromeček. Ale přesto byla šťastná, že má vzpomínku na svou rodinu, položila jej na stolek a měla krásné Vánoce.

Když se babička po válce vrátila domů a přivezla křížek, teprve se dověděla, co všechno bylo původně v balíku.

Poté co tatínek dokončil vyprávění, jsme se oba zahleděli do krabice a žasli nad tím, kolik příběhů a osudů je ve psáno do toho malého křížku.

David Lauermann, 16 let, studuje prvním rokem na Gymnáziu Arabská v Praze a v rámci jednoho slohového cvičení docela zajímavě zpracoval na základě životního příběhu prababičky téma Vánoc v Terezíně.

Lucie Kremlová: Naštěstí přiletěly múzy
11 let, ZŠ Alšova, Kopřivnice

Nela Grodová: Písnička mě uklidnila
12 let, ZŠ Alšova, Kopřivnice

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Generální tajemník OSN Pan Ki-mun

navštívil v listopadu minulého roku nacistický koncentrační tábor Auschwitz, aby vzdal poctu obětem holocaustu, *informuje Jerusalem Post*.

Pan Ki-mun řekl, že nic nemůže člověka připravit na toto epicentrum zla, kde systematické vraždění, v lidských dějinách nevídané, dosáhlo svého krutého vrcholu.

Pan Ki-munovi rovněž ukázali expozice, které podrobně dokumentují hrozné podmínky života vězňů v táboře. „Svět nesmí nikdy zapomenout, popírat nebo zlehčovat holocaust. Musíme zůstat navždy na stráži,“ řekl během své návštěvy. Hlava Spojených národů slíbila, že vždy bude uchovávat svědectví těch, kdo přežili holocaust, aby „jejich odkaz nikdy neskonal. Vždy budeme vrhat světlo na tyto nevýslovné zločiny, aby se již nikdy neopakovaly.“

Byla to první návštěva generálního tajemníka OSN Pan Ki-muna v Auschwitzu, posledním generálním tajemníkem OSN, který navštívil bývalý tábor smrti, byl Butrus Butrus-Gálí v r. 1995.

Jirka Brady – v Česku nevyznamenáný

Jistě jsme všichni slyšeli, četli, viděli „Hanin kufřík“. Její bratr Jiří, náš kanadský člen, který na rozdíl od své sestřičky Haničky holocaust přežil, u příležitosti svých 85. narozenin dostal loni v únoru od německé vlády „Záslužný kříž se stuhou“, který mu na německém konzulátě v Kanadě za přítomnosti českého velvyslance, českého konzula a dalších významných osobností a členů rodiny slavnostně předal německý konzul. Těch vyznamenání, která Jirka za svou činnost dostal, je víc, „Order of Ontario“, „Queen Elisabeth II Jubilee Avar“, ale nejhrdější je asi na to, o němž mi v jednom e-mailu píše:

„...o jedné medaili rozhodně nevíš. Před dvěma roky v našem lyžařském klubu jsme měli závody ve sjezdu (slalomu) a já jsem vyhrál zlatou medaili. Kdybych nebyl tak skromný, mohl jsem ještě požádat o stříbrnou a bronzovou. Byl jsem totiž jediný v této kategorii (přes 80 let).“

Myslím, že právě takových medailí, které svědčí o jeho zdraví a dobré tělesné kondici, bychom mu měli přát co nejvíc a aby je získával co nejdéle!

(Na fotografii zleva: velvyslanec ČR v Kanadě Karel Žebrakovský, Jiří Brady, velvyslanec SRN v Kanadě Werner Wnendt, český generální konzul Vladimír Ruml, poslanec Bundestagu Hans-Ulrych Klose a generální konzulka SRN Sabine Sparwasser.)

Michaela Vidláková

Vážená redakce,

v minulém čísle našeho časopisu je na stranách 6 a 7 recenze knihy *Průvodce Terezínem – jeho minulostí a současností*. Při čtení jsem si uvědomil, že jsem možná jediný člověk, který strávil v Terezíně nedobrovolný pobyt víckrát, a to i po osvobození. Kromě roku 1945 (bylo mi 11), ještě i nějaké letní měsíce cca od roku 1954. A to jako student, který zde prodělával povinný výcvik v rámci tzv. vojenské výchovy na ČVUT.

Terezín měl být pro nás ženisty výhodným místem, neboť jsme měli dost prostoru pro kladení min, stavbu okopů a stavbu mostů přes blízkou řeku Ohří. Bydleli jsme v Magdeburských kasárnách. Pouze mlhavě jsem si připomínal mé bydliště v době holocaustu – Kinderheim na Bahnhofstrasse. (Rodiče byli v jiných koncentracích.)

Osudové kolejnice pod oním rohovým domem již nebyly.

Předpokládám, že o takovémto využití Terezína v uvedeném díle asi nebude zmínka.

Milan Hanák, člen TI

Terezínská iniciativa s lítostí oznamuje,

že nás dne 6. prosince 2013 opustila paní Věra Schimmerlingová. Byla jednou z prvních členů Terezínské iniciativy, již dlouhá léta předsedal její manžel Hanuš. Patřila ke generaci, jež prošla nelehkým obdobím války, kterou jako jediná z celé rodiny přežila. Prošla Terezínem, Osvětím a Oederanem. Po válce vystudovala Vysokou školu sociální, doktorát ze sociologie získala na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Publikovala odbornou literaturu na poli sociální práce. Byla aktivní členkou sociální komise TI. Bude nám i celé své rodině chybět.

POZVÁNKY

Tradiční tryzna k 70. výročí
vyvraždění rodinného tábora
v Osvětimi-Březince
se bude konat v neděli
9. března 2014 od 10.00 hodin
v Pinkasově synagoze v Praze.

Zveme vás na
sněm Terezínské iniciativy.
Ve čtvrtek 10. dubna 2014
v hotelu DUO v Praze 9.
Zahájení v 10.00 hodin,
prezence od 9.15 hodin.

Tak jako každý rok, i letos svolává česká pobočka ICEJ (International Christian Embassy Jerusalem) na neděli 27. dubna *Pochod dobré vůle a veřejné shromáždění s kulturním pořadem ve Valdštejnské zahradě pod názvem Všichni jsme lidi.* Sejdeme se ve 14.00 hodin na náměstí Franze Kafky v Praze. Bližší se dozvíte na sněmu TI.

OLDstars

Weiss/Magdová/Smyczek: Přelíčení

„Přežili jsme tábor, ale tábor trvá dál...“

Premiéra 24. února v 19:00 a 21:00 v klubovém uměleckém prostoru H20, Koněvova 61, Praha 3 v rámci mezinárodního festivalu proti totalitě Mene Tekel

Dokudrama o soudním procesu s vedoucími tábora v Osvětimi. Obžalovaní, svědci, byrokratičtí zapisovatelé a „vrchní soudce“. Výpovědi, obhajoby, vzpomínky a obrazy, jimž se nechce uvěřit. Kdo je viník a kdo je oběť? A kdo má zájem na tom, aby trval tenhle zmatek? Přežili jsme tábor, ale tábor trvá dál...

Úprava a dramaturgická koncepce: Marcela Magdová

Výtvarné řešení: Anička Hrušková

Produkce: Ester Peterová

Režie: Petr Smyczek

Hrají: Martin Satoranský/Máňa Hásková/Jan Battěk/Markéta Burešová/Dan Brátka/Martin Steve Luhan/Matěj Vejdělek/Milan Peroutka/Jindřiška Dudziaková/Richard Juan Rozkovec/Eliška Vocelová/Václav Matějovský

Více informací na www.oldstars.cz nebo www.menetekel.cz